

16 Selvittäjän asema ja tehtävät

Sisällys

16 Selvittäjän asema ja tehtävät	0
1 Yleistä	4
2 Selvittäjän kelpoisuus	9
2.1 Lainsäädäntö	9
2.2 Esteettömyys	9
2.3 Ammattitaito ja muut valmiudet.....	12
2.4 Vastuuvakuutus	12
3 Selvittäjän oikeudet	13
3.1 Tietojensaantioikeus	13
3.2 Osallistumisoikeus	13
3.3 Oikeus käyttää asiantuntijoita	14
4 Yhteistoiminta asiaan osallisten ja tuomioistuinten kanssa	15
4.1 Lainsäädäntö	15
4.2 Velkojatoimikunta.....	16
4.3 Yhteistoiminta velkojien kanssa, kun velkojatoimikuntaa ei ole	17
4.4 Yhteistoiminta velallisen kanssa	18
4.5 Velallisen määräysvallan rajoitukset.....	20
4.6 Velallisen tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus.....	21
4.7 Toiminta tuomioistuimen kanssa.....	21
5 Selvittäjän tehtävät kieltojen määräämisessä varhaisessa saneerausmenettelyssä ...	23
6 Perusselvityksen laatiminen	24
6.1 Yleistä.....	24
6.2 Perusselvityksen sisältö.....	25
6.3 Perusselvityksen jakelu	29
7 Yritystoiminnan seuranta ja tarkastaminen.....	30
7.1 Yleistä.....	30
7.2 Taloudellisen tilanteen seuranta	30

7.3 Toiminnan tarkastaminen	32
7.4 Perusmuotoisen saneerausmenettelyn jatkamisedellytysten arviointi	34
7.5 Keskeyttämisperusteet varhaisessa saneerausmenettelyssä.....	34
7.6 Varhaisen saneerausmenettelyn jatkaminen perusmuotoisena saneerausmenettelynä	36
8 Saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen.....	38
8.1 Ohjelmaehdotuksen laatiminen.....	38
8.2 Ohjelmaehdotuksen sisältö.....	38
9 Oikeus- ja sopimusasioiden hoitaminen	42
9.1 Velallisen oikeudenkäyntien hoitaminen ja puhevallan käyttäminen.....	42
9.2 Velallisen sopimukset	43
9.3 Selvittäjän tehtävästä aiheutuva esteellisyys	44
10 Maksukyvyttömyysasetuksesta johtuvat velvoitteet.....	45
10.1 Yleistä.....	45
10.2 Tietojen antaminen ulkomaisille velkojille ja saatavien ilmoittaminen	46
10.3 Yritysryhmän jäsenten maksukyvyttömyysmenettelyt.....	47
11 Selvittäjän palkkio ja saneerauskustannukset	49
11.1 Kokonaiskustannusten alkuarvio	49
11.2 Selvittäjän palkkio	49
11.3 Saneerauskustannukset	51
11.4 Laskutuskäytäntö.....	51
11.5 Selvittäjän palkkion ja kustannusten korvauksen määrän vahvistaminen.....	52
12 Salassapitovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen	53
12.1 Yleistä.....	53
12.2 YSL:ssä säädetty salassapitovelvollisuus.....	54
12.3 Kosti-asianhallintajärjestelmään merkittyjen tietojen julkisuus ja luovuttaminen .	54
12.4 Oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuutta koskevat säännökset	55
12.5 Muu lainsäädäntö	56

12.6 Salassapitovelvollisuudesta muistuttaminen.....	57
12.7 Velkojatoimikunnan ja velkojan tietojensaantioikeus	57
12.8 Tiedottaminen	59
13 Selvittäjän tehtävän päätyminen	59
Liitteet.....	60

1 Yleistä

Yrityssaneerauksen tarkoituksena on yritystoiminnan tervehtyttäminen niissä tapauksissa, joissa velallisen toiminta on jatkamiskelpoista. Yrityssaneeraus ei ole tarkoitettu pelkästään velallisen velkojen järjestelyä tai velallisen omaisuuden realisointia varten. Saneerausmenettelystä säädetään yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993, jäljempänä YSL) ja yrityksen saneerauksesta annetussa asetuksessa (55/1993, jäljempänä YSA). Ammatin- ja elinkeinonharjoittaja voi hakea pienimuotoisen yritystoiminnan velkojen järjestelemiseen yksityishenkilön velkajärjestelyä, joka on kevyempi ja halvempi menettely kuin yrityssaneeraus, jota käsitellään tässä suosituksessa.

1.7.2022 jälkeen yrityssaneerausmenettelylle on kaksi eri menettelyväylää: varhaisen vaiheen saneerausmenettely ja perusmuotoinen saneerausmenettely.

Velallinen voi hakeutua varhaisen vaiheen saneerausmenettelyyn tilanteissa, joissa velallinen ei ole vielä maksukyvytön vaan vasta maksukyvyttömyyden uhkaama.

Perusmuotoinen saneerausmenettely on puolestaan käytettävissä silloin, kun velallinen on jo maksukyvytön, muttei kuitenkaan niin maksukyvytön, ettei tilannetta voitaisi saneerauksen avulla korjata. Perusmuotoinen saneerausmenettely voidaan aloittaa myös velkojen puolloilla. Perusmuotoinen saneerausmenettely vastaa pääpiirteissään aikaisempaa yrityssaneerausmenettelyä.

Uusi varhainen saneerausmenettely sisältää direktiivin (EU) 2019/1023 (*maksukyvyttömyysdirektiivi*) vaatimusten mukaiset aikaisemmasta sääntelystä osittain poikkeavat säännökset. Varhaisessa saneerausmenettelyssä on perusmuotoista saneerausmenettelyä vähemmän este- ja keskeyttämisperusteita. Maksu-, perintä- ja muut kiellot eivät tule sovellettavaksi automaattisesti lain nojalla, vaan tuomioistuimen päätöksellä. Kiellot voidaan määrätä aluksi vain kolmeksi kuukaudeksi, minkä jälkeen niitä jatkettaessa kielloilla on 12 kuukauden enimmäisaika. Myös saneerausohjelman vahvistamista ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta koskevat säännökset poikkeavat aikaisemmin voimassa olleista säännöksistä. Jos menettelyn aikana käy

ilmi, että velallinen on maksukyvytön, menettely voidaan siirtää varhaisesta saneerausmenettelystä perusmuotoiseen saneerausmenettelyyn.

Varhaisen saneerausmenettelyn aloittamisesta, keskeyttämisestä ja jatkamisesta säädetään yrityssaneerailain 1 a luvussa ja sen oikeusvaikutuksista 3 a luvussa.

Selvittäjällä on keskeinen rooli saneerausmenettelyssä. Selvittäjän tehtävänä on selvittää mahdollisuudet yritystoiminnan tervehdyttämiseen, hakea aktiivisesti ratkaisuja yritystoiminnan ongelmiin ja laatia yritykselle saneerausohjelma, jonka velkojat voivat hyväksyä, johon velallinen voi sitoutua ja jonka tuomioistuin voi vahvistaa. Selvittäjä valvoo velkojien etua saneerausmenettelyssä. Lisäksi velallinen voi tarvita selvittäjän tukea yritystoiminnan hoitamisessa, vaikka vastuu yritystoiminnasta kuuluu velalliselle.

Selvittäjän tärkeimpiin tehtäviin kuuluu:

1. laatia heti menettelyn alettua selvitys velallisen varoista, veloista ja muista sitoumuksista sekä velallisen taloudelliseen asemaan ja sen odotettavissa olevaan kehitykseen vaikuttavista seikoista (jäljempänä perusselvitys) (ks. YSL 8.1 § 1 kohta ja suosituksen osio 6);
2. seurata ja valvoa velallisen toimintaa menettelyn aikana (ks. YSL 8.1 § 2 kohta ja suosituksen osio 7);
3. huolehtia tarpeellisessa laajuudessa velallisen ennen menettelyn alkamista harjoittaman toiminnan tarkastuksesta (ks. YSL 8.1 § 3 kohta ja suosituksen jakso 7.3);
4. pyytää kieltojen jatkamista tai keskeyttämistä varhaisessa saneerausmenettelyssä (ks. YSL 14 a § ja 14 d § ja suosituksen osio 5);
5. vaatia tarvittaessa velallisen tekemien oikeustointen peräyttämistä, käyttää velallisen puhevaltaa oikeudenkäynneissä ja vastaanottaa tiedoksiantoja (ks. YSL 8.1 § 4 kohta, 36, 37 ja 31 § ja suosituksen osio 9);
6. huolehtia saneerausohjelmaehdotuksen laatimisesta (ks. YSL 8.1 § 5 kohta ja suosituksen osio 8);

7. huolehtia saneerausmenettelyyn liittyvistä tiedoksiantotehtävistä (ks. YSL 8.1 § 6 kohta);
8. päättää maksukyvyttömyysmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/848, (jäljempänä maksukyvyttömyysasetus) 61–77 artiklassa tarkoitettuun ryhmäkoordinointimenettelyyn osallistumisesta (ks. YSL 8.1 § 7 kohta) ja muista maksukyvyttömyysasetuksesta johtuvista velvoitteista (ks. suosituksen osio 10);
9. vaatia saneerausmenettelyn lakkaamista keskeyttämisperusteen ilmetessä (ks. YSL 4 c §, 7 § ja suosituksen jakso 7.5 ja 7.6) ja
10. antaa tietoa velkojille ja tässä tarkoituksessa muun muassa kutsua velkojatoimikunta koolle (ks. suosituksen jakso 12.7).
11. Selvittäjälle kuuluu myös menettelyn aloittamiseen ja saneerausohjelmaehdotuksen käsittelyyn liittyviä tiedoksiantotehtäviä (tuomioistuimen määräämistä tiedoksiantotehtävistä ks. suosituksen jakso. 4.7).

Selvittäjän tiedoksiantotehtäviin kuuluu ilmoittaa menettelyn aloittamisesta ja lakkaamisesta:

- velkojille, takaajille, kanssavelallisille ja vakuuden asettajille sekä vähintään 50 työntekijän yrityksissä myös asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.
- asianomaiselle rekisterinpitäjälle, jos velallisella on kirjaamiskelpoista omaisuutta (YSA 8.2 §),
- patentti- ja rekisterihallitukselle sekä ulosottoviranomaiselle, jos tuomioistuin niin määrää (YSA 5 ja 7 §).
- maksukyvyttömyysmenettelyistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2015/848 tarkoitetuille ulkomaisille velkojille ilmoitus on toimitettava siten kuin asetuksessa edellytetään (YSL 71.3 §),

Oikeusrekisterikeskuksen julkaisema maksukyvyttömyysrekisteri, joka sisältää maksukyvyttömyystietoja konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä, on saatavilla yleisen tietoverkon kautta. Tämän vuoksi kuuluttaminen on yrityssaneerausmenettelyissä poikkeuksellista. Selvittäjän tehtävänä on

julkaista kuulutus saneerausmenettelyn alkamisesta, jos kuuluttaminen on tuntemattomien velkojien määrän tai muun syyn vuoksi tarpeen. Kuulutus voidaan julkaista virallisessa lehdessä, yhdessä tai useammassa päivälehdessä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Selvittäjän on kuitenkin pyydettävä kuulutuksen julkaisemista ulkomailla, jos maksukyvyttömyysmenettelyistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2015/848 niin edellytetään. Asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa edellytetään kuulutuksen julkaisemista jäsenvaltiossa, jossa velallisella on toimipaikka. Selvittäjä voi pyytää kuulutuksen julkaisemisesta ulkomailla myös muussa tapauksessa, jos kuulutuksen julkaiseminen on tarpeen (YSL 80 §).

Konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmästä annetun lain (667/2019, jäljempänä Kosti-laki) 3.3 §:n mukaan selvittäjä myöntää velkojille ja velalliselle käyttöoikeuden konkurssi- ja yrityssaneerausasioiden asianhallintajärjestelmään (Kosti).

Selvittäjän on viivytyksettä tallennettava Kostiin saneerausmenettelyn valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot Kosti-lain 4.2 §:n mukaisesti. Tiedoista ja asiakirjoista, jotka pesähoitajan ja selvittäjän on tallennettava asianhallintajärjestelmään, sekä tallentamiseen liittyvästä menettelystä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella. Selvittäjä voi lisäksi Kosti-lain 4.4 §:n perusteella tallentaa asianhallintajärjestelmän muita tietoja niiden toimittamiseksi velalliselle ja velkojille.

Konkurssiasiamies sekä selvittäjä toimivat yrityssaneerausasioissa Kosti -lain 2.2 §:n mukaan Kosti-lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun osan yhteisrekisterinpitäjinä. Konkurssiasiamies huolehtii järjestelmän ja siihen tallennettujen tietojen tietoturvallisuudesta. Konkurssiasiamies toimii yhteyspisteenä, jolle henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedustelut osoitetaan. Muilta osin rekisteristä vastaa selvittäjä hoitamiensa asioiden osalta.

Menettelyn aikana selvittäjä voi päättää tiettyjen velkojen maksamisesta. Selvittäjä voi muun muassa:

- kieltää riitaisten työsuhdesaatavien maksun (YSL 18.2 § 1 k),
- päättää määrältään vähäisten velkojen maksamisesta (YSL 18.2 § 4 k),

- päättää luotollisen maksuliikennetilin käytöstä (YSL 18.2 § 5 k),
- päättää konsernitilin käytön jatkamisesta enintään 3 viikon ajan saneerausmenettelyn alkamisesta (YSL 14c.2 § 9 k, YSL 18.2 § 7 k)
- irtisanoa vakuusvelkaa koskevan sitoumuksen velan enneaikaiseksi maksamiseksi (YSL 26 §).
- Menettelyn aikana otettavalle uudelle luotolle selvittäjä voi vaatia etuoikeutta (YSL 34 §).

Erillistäytäntöönpanoon liittyen selvittäjä voi vaatia ulosmitattujen varojen luovuttamista (YSL 21.1 §). Selvittäjän tehtävänä on ottaa haltuunsa velalliselle palautuva torjuntavakuus (YSL 21.4 §).

Keskeneräisten sopimusten osalta selvittäjän tehtävänä on ilmoittaa velallisen vastapuolelle, pysyykö velallinen sopimuksessa (YSL 27.3 §).

Velallinen tarvitsee selvittäjän suostumuksen eräille toimenpiteilleen, esimerkiksi muuhun kuin tavanomaiseen toimintaan liittyvän uuden velan ottamiseen, omaisuuden luovuttamiseen tai vakuuden antamiseen toisen velasta (YSL 29 §). Jos velallisen määräysvaltaa on tarpeen rajoittaa enemmän, selvittäjä voi tehdä siitä vaatimuksen käräjäoikeudelle (YSL 30 §).

Saneerausohjelman vahvistamiseen liittyen selvittäjän on tarvittaessa tehtävä ehdotus velkojen jakamisesta ryhmiin (YSL 51.2 §) ja laadittava äänestys selvitys (YSL 76.4 §). Tätä ennen selvittäjän on toimitettava tuomioistuimelle ns. saatavien riitautusluettelo (YSL 74.2 §) ja esitettävä tarvittaessa saatavien riitauttamista koskevat väitteet velallisen puolesta (YSL 74.1 §). Selvittäjä voi myös vaatia saneerausohjelman vahvistamista ilman kaikkien ryhmäenemmistöjen suostumusta (ks. YSL 54 §).

Tuomioistuin voi velallisen tai velkojan vaatimuksesta päättäessään YSL 22 §:ssä tarkoitetuista väliaikaisista kielloista tai myöhemmin sen jälkeen määrätä väliaikaisen selvittäjän, jos siihen on tarvetta (ks. YSL 83 a §). Väliaikaisen selvittäjän tehtävät ja toimivalta ovat varsin rajoitetut. Väliaikaisen selvittäjän on yleisellä tasolla seurattava ja valvottava velallisen toimintaa. Lisäksi väliaikaisen selvittäjän on pyynnöstä annettava velkojille ja tuomioistuimelle velallisen toimintaa koskevia tietoja, joilla voi olla merkitystä saneerausmenettelyn aloittamista harkittaessa (ks. YSL 8.2

§). Väliaikaisella selvittäjällä on sama tietojensaantioikeus kuin selvittäjällä (ks. YSL 83 a ja 9 §).

Väliaikaisen selvittäjän seuranta- ja valvontavelvollisuus tarkoittaa lähinnä väliaikaisen maksukiellon noudattamisen valvontaa, jos sellainen on velalliselle määrätty. Väliaikainen selvittäjä voi esimerkiksi antaa velallisyriityksen taloushallinnolle ohjeita siitä, mitä velkoja velallinen voi maksaa. Sen sijaan väliaikainen selvittäjä ei voi tehdä velallisen toimintaa koskevia päätöksiä eikä velallinen tarvitse väliaikaisen selvittäjän suostumusta toimiinsa. Väliaikainen selvittäjä ei myöskään voi käyttää pakkokeinoja, jos velallinen kieltäytyy toimittamasta väliaikaisen selvittäjän pyytämiä tietoja.

2 Selvittäjän kelpoisuus

2.1 Lainsäädäntö

Selvittäjän on oltava rehelliseksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Hänellä tulee olla tehtävän edellyttämä kyky, taito ja kokemus ja hänen tulee olla muutoinkin tehtävään sopiva. Hän ei saa olla velalliseen eikä kehenkään velkojaan sellaisessa suhteessa, joka voi olla omiaan vaarantamaan hänen riippumattomuuttaan velalliseen nähden tai hänen tasapuolisuuttaan velkojiin nähden (YSL 8.4 §).

Riippumattomuuden vaatimus ei kuitenkaan ole ehdoton. Velkojien määräenemmistöllä selvittäjäksi voidaan määrätä henkilö, joka ei täytä edellä mainittua vaatimusta. Kunkin velkojaryhmän määräenemmistön on kannatettava kyseisen selvittäjän valintaa (ks. YSL 83 § 4).

Tuomioistuin määrää selvittäjän velkojan tai velallisen esityksestä. Jollei hyväksymiskelpoista esitystä ole, määrätään tehtävään soveltuva ja halukas henkilö (YSL 83 § 1).

2.2 Esteettömyys

Selvittäjän tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää velallisen ja velkojien luottamusta ja heidän etujensa tasapuolista huomioon ottamista. Sen vuoksi selvittäjän on oltava riippumaton velallisesta ja velkojista niin,

ettei hänellä ole taloudellisia siteitä tai puolueettomuutta vaarantavia ennakkoasenteita.

Suhde velalliseen

Selvittäjän riippumattomuutta vaarantavia seikkoja ovat muun muassa henkilökohtainen suhde (sukulaisuus tai muu läheisyys) velalliseen tai velallisen edustajaan, työsuhde velalliseen taikka pitkään jatkunut toimeksiantosuhde tai muu sen kaltainen tiivis sopimussuhde velallisen kanssa. Riippumattomuuden voi myös vaarantaa osakkuuteen tai omistukseen perustuva suhde velalliseen taikka jäsenyys tai muu toiminta velallisen hallinnossa.

Henkilöä voidaan pitää esteellisenä selvittäjän tehtävään, jos hän on toiminut velallisen avustajana oikeudenkäynnissä saneerauksessa asianosaisena olevaa velkojaa vastaan. Sen sijaan saneerauksen edellytysten yleinen kartoittaminen, tai alustavan saneeraussuunnitelman laatiminen saneeraushakemuksen jättämiseksi ei itsessään tee henkilöä esteelliseksi selvittäjän tehtävään. Tehtävään esitetyn henkilön tulee tuoda ns. esteettömyysilmoituksessaan esille, missä laajuudessa ja kenen toimeksiannosta hän on tällaista selvitystyötä tehnyt. Saneeraushakemuksen laatijan tulee kuitenkin arvioida oma sopivuutensa selvittäjän tehtävään, jos saneerauksen aloittamiskysymys muodostuu riidanalaiseksi ja asian käsittelyssä tulee esiin merkittävää vastakkainasettelua eri velkojien ja velallisen kesken.

Suhde velkojaan

Selvittäjän tasapuolisuutta velkoihin nähden vaarantaa muun muassa henkilökohtainen suhde velkojaan, työ- tai muu sen kaltainen jatkuva sopimussuhde velkojaan taikka merkittävä osakkuus tai keskeinen luottamustehtävä velkojan hallinnossa.

Kysymys siitä, minkälainen toimeksianto- tai muu sopimussuhde yksittäiseen velkojaan on omiaan vaarantamaan selvittäjän tasapuolisuutta, on ratkaistava tapauskohtaisesti. Selvittäjäksi ehdotetun on suostumustaan harkitessaan otettava huomioon, voidaanko kyseisen suhteen olettaa johtavan eturistiriitoihin velallisen ja velkojan tai eri velkojien välillä niin, että selvittäjältä vaadittava tasapuolisuus voi joutua kyseenalaiseksi. Jos

sopimussuhde on kiinteä ja selvittäjäksi ehdotetun tulonmuodostuksen kannalta merkittävä, henkilön ei voida katsoa täyttävän esteettömyyden vaatimusta. Sen sijaan velkojien tavanomaiset toimeksiannot eivät pääsääntöisesti ole esteenä selvittäjänä toimimiselle. Näin ei kuitenkaan ole, jos toimeksianto liittyy velallisen toimintaan ja siinä on kysymys ainakin toiselle osapuolelle merkityksellisestä asiasta. Tavanomaista asiakas- tai luottosuhdetta selvittäjän ja velkojan välillä ei liioin voida pitää selvittäjän esteettömyyden kannalta merkittävänä seikkana.

Konsernitilanteet

Saneerausmenettely voidaan aloittaa useassa samaan konserniin tai muuten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvassa yrityksessä. Sama henkilö voidaan määrätä selvittäjäksi useampaan velallisyriitykseen, jos selvitystehtävä voidaan hoitaa ilman tehtävää olennaisesti vaikeuttavia ristiriitoja. Näissä tapauksissa selvittäjäksi ehdotetun tulisi nauttia sellaista luottamusta velkojien keskuudessa, että YSL 83.4 §:ssä tarkoitettu määräenemmistö kannattaa hänen valintaansa.

Nopeutettu saneerausmenettely

Niissä konkurssiasian neuvottelukunnan antaman suosituksen nro 17 mukaista nopeutettua saneerausmenettelyä noudattavissa tapauksissa, joissa saneerausohjelman välitön vahvistaminen ei ole mahdollista, määrätään yleensä selvittäjä. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että valmistelija määrätään selvittäjäksi. Valmistelijan kelpoisuus selvittäjäksi harkitaan kuitenkin tapauskohtaisesti muun muassa esteellisyyden osalta.

Esteettömyysilmoitus

Selvittäjäksi ehdotetun on jo ennen tehtävään suostumistaan varmistuttava esteettömyydestään ja ilmoitettava häntä selvittäjäksi ehdottavalle ne seikat, jotka voivat vaikuttaa esteellisyyden arviointiin. Nämä seikat tulee ilmoittaa myös tuomioistuimelle (YSL 8.4 §). Esteettömyysilmoituksessaan selvittäjäksi ehdotetun henkilön on avoimesti tuotava esiin ne sidonnaisuudet ja muut vastaavat seikat, joiden merkitystä hän on joutunut harkitsemaan, vaikka ne eivät hänen käsityksensä mukaan esteellisyyttä muodostaisikaan. Ilmoituksen on yleensä oltava kirjallinen.

2.3 Ammattitaito ja muut valmiudet

Ennen tehtävään suostumistaan selvittäjän on punnittava resurssiensa riittävyys. Tällöin on otettava huomioon, että saneerausmenettely on toteutettava joutuisasti ja annettuja määräpäiviä on noudatettava. Menettely ei saa viivästyä selvittäjän muiden tehtävien vuoksi.

Saneeraustehtävien menestyksellinen hoitaminen edellyttää joustavuutta, hyvää neuvottelutaitoa ja kykyä sovittaa yhteen erilaisia intressejä. Selvittäjän on pystyttävä suunnittelemaan toimenpiteitä, jotka ovat liiketaloudellisesti tarkoituksenmukaisia, juridisesti toteuttamiskelpoisia sekä velallisen ja velkojien hyväksyttävissä. Hyvältä selvittäjältä voidaan näin ollen edellyttää sekä juridista osaamista että yritystoiminnan tuntemusta. Myös toimialatuntemus on selvittäjälle eduksi. Velallinen voi lisäksi tarvita selvittäjän tukea yritystoiminnan hoitamisessa.

Selvittäjän ammattitaidon ja muiden valmiuksien riittävyttä on arvioitava tapauskohtaisesti. Arviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. saneerattavan yrityksen koko, toimiala, taloudellinen tilanne ja saneerausta varten jo tehty työ. Selvittäjän valmiuksiin vaikuttaa myös selvittäjän käytettävissä oleva asiantuntemus, selvittäjän yhteistyösuhteet sekä velallisen taloudelliset resurssit ulkopuolisen asiantuntija-avun hankkimiseksi.

Selvittäjän on suostumuskirjeen yhteydessä toimitettava tuomioistuimelle selvitys siitä, millä perustella hänellä on tehtävän vaatima kyky, taito ja kokemus ja hän on muutoinkin tehtävään sopiva (YSL 8.4 §).

2.4 Vastuuvakuutus

Yleiset vastuuvakuutukset eivät pääsääntöisesti kata selvittäjän tehtävässä syntyneitä vastuita. Sen vuoksi selvittäjän on tapauskohtaisesti harkittava vastuuvakuutuksen tarve.

3 Selvittäjän oikeudet

3.1 Tietojensaantioikeus

Selvittäjällä on laaja tietojensaantioikeus seikoista, joilla saattaa olla merkitystä saneerausmenettelyn ja saneerausohjelman kannalta.

Selvittäjällä on tehtäviensä suorittamiseksi oikeus päästä velallisen hallinnassa oleviin, yrityksen tarpeisiin käytettäviin tiloihin sekä tutkia velallisen kirjanpitoa, yrityksen kirjeenvaihtoa ja muita liikeasiakirjoja ja -tiedostoja. Selvittäjällä on salassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada tehtävänsä varten ulkopuolisilta tietoja velallisen pankkitileistä, maksuliikenteestä, rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista, velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa tai velallisen harjoittamaa toimintaa koskevista seikoista (YSL 9.1 §).

Selvittäjällä tietojensaantioikeus on yhtä laaja kuin velallisella. Selvittäjällä ei kuitenkaan ole oikeutta saada velallisen tai velallisen edustajan yksityiselämään liittyviä arkaluonteisia tietoja.

3.2 Osallistumisoikeus

Selvittäjällä on oikeus osallistua velallisyhtiön toimielinten kokouksiin ja käyttää niissä puhevaltaa. Selvittäjälle on toimitettava kokouksiin kutsu (YSL 9.2 §). Selvittäjän on syytä varmistaa, että tieto kokouksista toimitetaan hänelle. Jos tarvetta on, selvittäjän on huolehdittava siitä, että toimielinten kokoukset järjestetään.

Jotta selvittäjälle välittyisi ajantasainen tieto velallisyhtiön asioista, selvittäjän on yleensä syytä osallistua yritystä tosiasiallisesti ohjaavien, sen hallintoon ja liiketoimintaan vaikuttavien toimielinten kokouksiin. Kokouksissa voidaan myös tarvita selvittäjän asiantuntemusta yrityssaneeraukseen liittyvissä asioissa. Tällaisia toimielinten kokouksia voivat olla esim. yhtiökokoukset, sekä yhtiömiesten, yhdistyksen, osuuskunnan, hallituksen, hallintoneuvoston, johtoryhmien ja mahdollisesti erilaisten toimikuntien, valiokuntien, jaostojen ja tarkastuselinten kokoukset.

3.3 Oikeus käyttää asiantuntijoita

Selvittäjällä on oikeus käyttää tehtäviensä suorittamisessa apunaan asiantuntijoita (YSL 9.3 §). Selvittäjän on erikseen harkittava, tarvitaanko velallisen toiminnallisen tervehdyttämisen suunnitteluun ja toteuttamiseen saneerausmenettelyn aikana erityistä toimialan tuntevaa asiantuntija-apua tai muuta yritystoimintaan liittyvää osaamista.

Saneerausmenettelyn alussa tehdään yleensä velallisen tilien ja toiminnan erityistarkastus, jonka suorittaa erityistarkastuksiin perehtynyt tilintarkastaja.

Liiketaloudelliset selvitykset ja laskelmat, verotukseen liittyvät kysymykset ja oikeudellisten erityiskysymysten selvittäminen saattavat edellyttää asiantuntijan käyttöä. Myös esimerkiksi velallisen merkittävästä omaisuudesta voi olla tarpeen hankkia ulkopuolinen arvio vakuuden arvon määrittämistä ja konkurssivertailua varten.

Selvittäjä voi antaa velallista koskevia tietoja käyttämälleen asiantuntijalle tai oikeuttaa tämän puolestaan tutkimaan velallisen toimintaa koskevia asiakirjoja. Asiantuntijoita koskee sama salassapitovelvollisuus kuin selvittäjää (ks. jakso 11).

Asiantuntijoiden palkkiot ovat velallisen kuluja. Tämän vuoksi selvittäjän on etukäteen, jo saneerausmenettelyn alussa, neuvoteltava velallisen kanssa periaatteista, joita noudatetaan asiantuntija-avun hankkimisessa ja asiantuntijoiden palkkioiden maksamisessa. Selvittäjän on annettava velalliselle tiedot asiantuntijoille annetuista toimeksiannoista ja niiden arvioiduista kustannuksista. Selvittäjän on ilmoitettava asiantuntijalle, kuka asiantuntijan palkkion ja kulut maksaa.

Kustannuksiltaan merkittävistä toimeksiannoista selvittäjän, velallisen, asiantuntijan ja tarpeen mukaan velkojatoimikunnan tai velkojien on sovittava erikseen (ks. jaksot 4.1 – 4.3). Toimeksiannoissa, jotka liittyvät velallisen toiminnan tarkastukseen ennen menettelyn alkamista, noudatetaan kuitenkin osittain eri periaatteita (ks. jakso 7.3).

Asiantuntijoiden käyttö ja heidän palkkionsa on aina suhteutettava velallisen toiminnan laatuun ja laajuuteen.

4 Yhteistoiminta asiaan osallisten ja tuomioistuinten kanssa

4.1 Lainsäädäntö

Selvittäjä – velkojat

Velkojien yhteiseksi edustajaksi tuomioistuimen on hakijan, selvittäjän tai velkojan vaatimuksesta määrättävä velkojatoimikunta, jolle sitä esimerkiksi velkojien pienen lukumäärän vuoksi ole pidettävä tarpeettomana. Velkojatoimikunnan tehtävänä on neuvota-antavana elimenä avustaa selvittäjää tälle kuuluvien tehtävien hoidossa sekä valvoa velkojien lukuun selvittäjän toimintaa (ks. YSL 10 §).

Selvittäjän on säännöllisesti ja aina kun tarvetta ilmenee tiedotettava seuranta-, valvonta- ja tarkastustehtäväänsä liittyvistä toimistaan ja havainnoistaan velkojatoimikunnalle tai velkojille sekä neuvoteltava näiden kanssa etukäteen merkittävistä päätöksistä. Jos selvittäjän tietoon tulee, että velallinen on olennaisesti laiminlyönyt saneerausvelkoihin kuulumattomien velkojen maksun, tästä on tarpeen informoida velkojia (ks. YSL 11 §).

Selvittäjä – velallinen

Yhteistoiminta selvittäjän ja velallisen välillä on saneerauksen onnistumiseksi välttämätöntä. Yhteistoimintaa edellyttää myös se, että eräät velallisen tavanomaisen juoksevan toiminnan ulkopuoliset toimenpiteet ovat menettelyn aikana sallittuja vain selvittäjän suostumuksella (YSL 29 §). Velallisen määräysvallan rajoituksia voidaan tästä vielä laajentaa (YSL 30 §).

Velallisella on tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus saneerausmenettelyn toteuttamiseksi (ks. YSL 13 §). Jos velallinen laiminlyö velvollisuutensa, tuomioistuin voi selvittäjän vaatimuksesta velvoittaa hänet täyttämään sen määräajassa ja asettaa veloitteen tehosteeksi uhkasakon (YSL 82 §).

Selvittäjä – velallinen ja velkojat

Saneerausohjelmaa laatiessaan selvittäjän on neuvoteltava ainakin velallisen ja velkojatoimikunnan kanssa sekä tarpeen mukaan velkojien ja

saneerausmenettelyä hakeneen todennäköisen velkojan kanssa (YSL 40.2). Jos joku asiaan osallisista aikoo käyttää oikeuttaan oman saneerausohjelman laatimiseen, hänellä on oikeus saada selvittäjältä erikseenkin ehdotuksen laatimista varten tarpeelliset tiedot (ks. YSL 40.4 §).

Selvittäjä – tuomioistuin

Selvittäjän ja tuomioistuimen välistä yhteydenpitoa edellyttävät säännökset on lueteltu jaksossa 4.7.

4.2 Velkojatoimikunta

Saneerauksen onnistuminen vaatii yhteydenpitoa selvittäjän ja velkojien välillä. Yleensä tätä varten on syytä asettaa velkojatoimikunta. Esimerkiksi asioiden luottamuksellisen käsittelyn turvaaminen voi puoltaa velkojatoimikunnan asettamista, koska velkojatoimikunnan kautta velkojien informointi on mahdollista järjestää niin, ettei tietojen luottamuksellisuus vaarannu. Velkojatoimikunnalla ja sen jäsenillä on myös oikeus saada tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisessa laajuudessa selvittäjältä tietoa seikoista, jotka kuuluvat selvittäjän tietojensaantioikeuden piiriin (ks. YSL 10.3 §). Jollei velkojatoimikuntaa ole, mutta selvittäjä pitää sitä tarpeellisena, selvittäjän on ryhdyttävä toimiin velkojatoimikunnan asettamiseksi.

Selvittäjän on neuvoteltava velkojatoimikunnan kanssa saneerausohjelmaa laatiessaan sekä tiedotettava toimistaan ja havainnoistaan (YSL 11 ja 40.2 §).

Merkittävät ratkaisut on etukäteen tuotava keskusteltavaksi velkojatoimikuntaan. Tällaisia ovat esimerkiksi menettelyn aikana tehtävät rahoitusjärjestelyt, kuten määrältään huomattavan uuden luoton ottaminen tai muut uutta velkaantumista edellyttävät toimenpiteet. Lisäksi tärkeiden sopimusten tekeminen tai irtisanominen, erityistarkastukset ja muut kustannuksiltaan merkittävät toimeksiannot sekä takaisinsaanti- ja muiden oikeudenkäyntien vireillepanot edellyttävät etukäteisneuvotteluja velkojien kanssa. Myös saneerausta koskevasta tiedottamisesta ja menettelyn keskeyttämisvaatimuksen esittämisestä on syytä neuvotella etukäteen.

Velkojatoimikunta ei voi antaa selvittäjää sitovia määräyksiä. Velkojatoimikunta vahvistaa kuitenkin selvittäjän palkkion ja kulukorvauksen (ks. YSL 87.4.§).

Saneerausmenettelyn alettua on heti syytä sopia velkojatoimikunnan päätöksenteko-, kokoontumis-, neuvottelu- ja tiedottamiskäytännöistä sekä neuvotella velkojatoimikunnassa käsiteltävien asioiden salassapidosta ja tietojen antamisesta. Velkojatoimikunnan kokoukset voidaan järjestää esimerkiksi puhelin- tai videoneuvotteluna. Neuvotteluvollisuus voidaan täyttää myös kirjallisessa menettelyssä. Päätökset velkojatoimikunnassa tehdään pääluvun mukaisella yksinkertaisella enemmistöllä. Velkojatoimikunnan itsensä on ratkaistava miten päätökset syntyvät, mikäli äännet menevät tasan.

Velkojatoimikunnan kutsuu koolle selvittäjä taikka velkojatoimikunnan puheenjohtaja omasta aloitteestaan tai jäsenen vaatimuksesta (ks. YSL 84 §). Selvittäjän on huolehdittava siitä, että velkojatoimikunta kutsutaan tarvittaessa koolle. Selvittäjä ei voi toimia velkojatoimikunnan puheenjohtajana.

Selvittäjän on ilmoitettava velalliselle velkojatoimikunnan kokouksista ja siitä, pitääkö velallisen olla läsnä kokouksessa. Velallisen läsnäolo voi olla tarpeen sen varmistamiseksi, että velkojatoimikunta saa riittävää ja oikea-aikaista tietoa velallisen asioista ja velallinen puolestaan velkojien näkemyksistä. Velkojatoimikunta voi kuitenkin rajoittaa velallisen läsnäoloa kokouksissa.

Selvittäjä voidaan velkojatoimikunnan esityksestä erottaa toimestaan, jos hän olennaisesti laiminlyö velvollisuuksiaan (ks. YSL 86.1 §). Laiminlyöntiä ei edellytetä, jos velkojatoimikunta menettelyn alkuvaiheessa vaatii selvittäjän vaihtamista tai lisäselvittäjän määräämistä (ks. YSL 83.2 §).

4.3 Yhteistoiminta velkojien kanssa, kun velkojatoimikuntaa ei ole

Jos velkojatoimikuntaa ei ole, selvittäjän tulee muutoin varmistua siitä, että velkojat saavat halutessaan menettelyn kulusta ne tiedot, jotka ovat velkojan aseman kannalta tarpeellisia. Selvittäjän on myös neuvoteltava ainakin suurimpien vakuusvelkojien ja suurimpien vakuudettomien velkojien kanssa asioista, jotka muutoin käsiteltäisiin velkojatoimikunnassa.

Selvittäjä voi rajoittaa informoitavien velkojien piiriä pyytämällä velkojia, jotka haluavat tietoja menettelyn kulusta ja velallisen toiminnasta, ilmoittamaan hänelle siitä. Selvittäjä voi myös sopia velkojien kanssa, keiden kanssa hän käy neuvottelut velallisen toimintaan ja menettelyn kulkuun liittyvistä kysymyksistä.

Selvittäjä voi jättää antamatta tietoja velkojalle asiasta, jonka käsittelyyn velkoja ei YSL 12 §:n esteellisyyssäännöksen perusteella saisi osallistua, jos se käsiteltäisiin velkojatoimikunnassa.

4.4 Yhteistoiminta velallisen kanssa

Velallisen ja selvittäjän yhteistyö on onnistuneen yrityssaneerauksen ehdoton edellytys.

Selvittäjän on heti saneerauksen alettua annettava tarpeelliset tiedot ja ohjeet saneerausmenettelystä velallisen edustajille, taloushallinnolle ja muille avainhenkilöille. Tällaisia tietoja ovat muun muassa tiedot menettelyn eri vaiheista ja aikataulusta, menettelyn oikeusvaikutuksista kuten maksu-, perintä- ja vakuudenasettamiskiellosta sekä velallisen myötävaikutusvelvollisuudesta ja määräysvallan rajoituksista menettelyn aikana. Suositeltavaa on, että velallinen ja selvittäjät pitävät alkuneuvottelun, jossa on syytä käydä läpi ainakin seuraavat asiat:

- velallisen taloudellinen tilanne ja sen selvittämiseen tarvittavat tarpeelliset tiedot, asiakirjat ja tehtävät laskelmat ja suunnitelmat
- yrityksen omistussuhteet ja lähipiiri
- velkojen maksussa noudatettavat periaatteet (saneeraus-/uudet velat ja niiden erot)
- velkojen maksukiellot ja niiden poikkeukset
- velallisen määräysvallan rajoitukset
- velallisen tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus
- arvio selvittäjän palkkiosta ja muista saneerauskustannuksista sekä laskutusperiaatteet
- saneerausmenettelyn kulku ja aikataulu
- tarvittavien lisäselvitysten aikataulu

- alustavat näkemykset yrityksen tervehdyttämistoimista
- tarve tiedottamiseen saneerausmenettelyn alkamisesta ja toiminnan jatkamisesta asiakkaille, tavarantoimittajille tai muille sidosryhmille ja kuka tiedottamisesta huolehtii.

Alkuneuvottelusta on suositeltavaa laatia velalliselle annettava muistio tai pöytäkirja. Pohja alkuneuvottelumuistiolle on liitteenä.

Selvittäjän on perehdyttävä riittävästi velallisen liiketoimintaan ja varmistauduttava siitä, että velallisyhtiön johto viimeistään saneerausmenettelyn alkuvaiheessa laatii toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä sisältävän liiketoimintasuunnitelman, jolle saneeraushakemukseen liitetty suunnitelma näitä vaatimuksia täytyy.

Selvittäjän tulee ohjata velallista ryhtymään toiminnan jatkamisen turvaamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Hänen on yhdessä velallisen kanssa selvitettävä, millä edellytyksillä velallisen toiminnan kannalta tärkeät liikesuhteet voivat jatkua.

Tervehdyttämistoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa on yleensä tarpeen hyödyntää velallisen tietoja ja kokemuksia. Selvittäjän on myös sovittava velallisen kanssa siitä, mitä tietoja velallinen toimittaa hänelle oma-aloitteisesti.

On huomattava, että selvittäjän roolina ei ole velallisyhtiön asiamiehenä toimiminen, vaan tuomioistuimen vahvistettavissa olevan saneerausohjelman aikaansaaminen ja velkojien edun valvominen. Velkojien on hyväksyttävä saneerausohjelma riittävällä määränemmistöllä.

Selvittäjän on tiedusteltava velalliselta, missä laajuudessa saneerausmenettelyn alkamisesta ja toiminnan jatkamisesta on tarpeen tiedottaa asiakkaille, tavarantoimittajille tai muille sidosryhmille ja kuka tiedottamisesta huolehtii.

Selvittäjän on ilmoitettava velalliselle palkkionsa perusteet ja tehtävä realistinen kokonaisarvio palkkiostaan ja asiantuntijoiden käytöstä aiheutuvista kustannuksista. Myös menettelyn kestäessä selvittäjän on annettava velalliselle tietoa saneeraukseen vaikuttavista seikoista, mukaan lukien menettelyn keskeyttämisperusteet.

4.5 Velallisen määräysvallan rajoitukset

Saneerausmenettelyn alettua velallisella säilyy määräysvalta velallisyriksen omaisuuteen ja toimintaan. Tärkein poikkeus on YSL 29 §, jossa luetellaan ne toimet, joihin velallinen ei voi pätevästi ryhtyä ilman selvittäjän suostumusta. Näissä asioissa selvittäjän suostumus on pääsääntöisesti lisäedellytys sille, että toimesta tulisi velallista sitova. Selvittäjän ja velallisen on syytä käydä läpi se, minkälaiset toimet tulevat kysymykseen vain selvittäjän suostumuksella. Muutoin selvittäjän ei pidä puuttua velallisyriksen päätöksentekoon, jollei se ole menettelyn kannalta tarpeen. Tavoitteena on, että velallisyriksen liiketoiminta jatkuisi mahdollisimman normaalina.

Velallisen määräysvaltaa voidaan selvittäjän tai velkojan vaatimuksesta YSL 29 §:n lisäksi rajoittaa, jos on olemassa vaara, että velallinen menettelee velkojan etua vahingoittavalla tai sitä vaarantavalla tavalla (YSL 30 §). Velallista voidaan muun muassa kieltää tekemästä määrättyä oikeustointia tai määrätynlaisia oikeustoimia ilman selvittäjän suostumusta taikka ryhtymästä sellaiseen toimenpiteeseen, jonka voidaan olettaa alentavan velalliselle kuuluvan tai hänen hallinnassaan olevan omaisuuden arvoa. Kielto tai rajoitus voidaan määrätä väliaikaisena ja velallista kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä vaatii. Kiellon tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko (ks. YSL 30 §).

Jos YSL 30 §:ssä tarkoitettu kielto tai rajoitus määrätään menettelyn aikana, tuomioistuimen on merkittävä maksukyvyttömyysrekisteriin velallisen määräysvallan rajoitukset (Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun lain 6.2 § 5 kohta). Kiellosta tai rajoituksesta tehdään tuomioistuimen ilmoituksesta merkintä myös kaupparekisteriin (ks. YSL 80 § ja YSA 5 - 6 §). Tuomioistuin voi antaa ilmoituksen tekemisen selvittäjän tehtäväksi (ks. YSA 7 §).

Oikeustoimet, jotka on tehty YSL 29 ja 30 §:n vastaisesti ovat tehottomia, paitsi jos toinen osapuoli ei tiennyt eikä hänen olisi pitänytkaan tietää, ettei velallisella ole oikeutta tehdä kyseistä oikeustointia (ks. YSL 29.3 ja 30.4 §).

4.6 Velallisen tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus

Velallisella on saneerausmenettelyssä laaja tietojenantovelvollisuus (ks. YSL 13 §). Sen piiriin kuuluvat kaikki velallisen toimintaa koskevat tiedot, joilla voi olla merkitystä menettelyn aikana tehtävien päätösten, velallisen taloudellista tilannetta tai hänen toimintaansa koskevien selvitysten taikka saneerausohjelman laatimisen kannalta.

Velallinen on muutenkin velvollinen myötävaikuttamaan siihen, että selvittäjä ja velkojatoimikunta voivat asianmukaisesti hoitaa tehtävänsä ja että saneerausmenettely voidaan asianmukaisesti saattaa päätökseen (ks. YSL 13.2 §). Velallinen on muun muassa velvollinen päästämään selvittäjän hallinnassaan oleviin tiloihin samoin kuin antamaan tälle mahdollisuuden tutkia ja saada haltuunsa velallisyhtiön liikeasiakirjoja ja -tiedostoja (ks. YSL 9.1 §).

Kun velallinen on yhteisö, tietojenanto- ja myötävaikutusvelvollisuus koskee yhteisön hallituksen jäsentä, toimitusjohtajaa ja yhteisön sitoumuksista henkilökohtaisessa vastuussa olevaa. Velvollisuus koskee myös velallisen palveluksessa olevaa henkilöä hänen työtehtäviinsä liittyvissä asioissa (ks. YSL 13.3 §).

4.7 Toiminta tuomioistuimen kanssa

Menettelyn aloittamisen jälkeen selvittäjän on tehtävä hänelle lain mukaan kuuluvat ja tuomioistuimen määräämät tiedoksiantotehtävät. Selvittäjän on pyrittävä noudattamaan tuomioistuimen aloittamispäätöksen yhteydessä antamia perusselvityksen ja ohjelmaehdotuksen laatimisen määräaikoja. Jos perusselvitystä ja ohjelmaehdotusta ei ole mahdollista tehdä määräajassa eikä ole perusteita menettelyn keskeyttämiselle, selvittäjän tulee pyytää tuomioistuimelta uuden määräajan asettamista. Pyyntöä on syytä informoida velkojatoimikuntaa/suurimpia velkojia sekä velallista.

Saneerausmenettelyn aikana selvittäjälle voi syntyä tarve tehdä saneerausmenettelyyn liittyviä hakemuksia tuomioistuimelle. Varhaisessa saneerausmenettelyssä selvittäjän on tarvittaessa pyydettävä kieltojen jatkamista tai keskeyttämistä (YSL 14 d §, ks. jakso 5).

YSL 4 d §:n mukaan tuomioistuin voi selvittäjän hakemuksesta päättää varhaisen saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena saneerausmenettelynä.

Selvittäjän on tehtävä tuomioistuimelle hakemus, jos menettelyn kestäessä käy ilmi, että on olemassa menettelyn keskeyttämisperuste (ks. YSL 4 c § ja 7.2 §) Jos velkojatoimikunta on asetettu, selvittäjän on toimitettava keskeyttämisshakemuksensa yhteydessä tieto velkojatoimikunnan mielipiteestä.

Tarvittaessa selvittäjän on vaadittava velallisen määräysvallan rajoittamista yli YSL 29 §:ssä säädetyn, jos on olemassa vaara, että velallinen menettelee velkojan etua vahingoittavalla tai sitä vaarantavalla tavalla (ks. YSL 30 §).

Keskeisimmin selvittäjän ja tuomioistuimen välistä yhteistoimintaa koskevat asiat liittyvät saneerausohjelmaehdotuksen laatimiseen ja käsittelyyn. Ohjelman vahvistamiseksi selvittäjän on:

1. toimitettava saneerausohjelmaehdotus tuomioistuimelle sen asettamassa määräajassa (YSL 40.1 §).
2. oikaistava, tarkistettava tai täydennettävä ohjelmaehdotustaan, jos tuomioistuin on varannut tähän tilaisuuden (ks. YSL 76.1 §).
3. toimitettava tuomioistuimelle luettelo, josta ilmenee ohjelmaehdotuksessa lueteltuja saatavia koskevien riitautusten tekijä ja kohde (riitautusluettelo, ks. YSL 74.2 §).
4. laadittava selvitys äänestyslausumista ja äänestyksen tuloksesta kunkin ohjelmaehdotuksen osalta (äänestys selvitys) ja toimitettava selvitys tuomioistuimelle ja huolehdittava sen tiedoksiannosta asianosaisille (ks. YSL 76.4 §).

Selvittäjän on pyrittävä edistämään tuomioistuinkäsittelyä. Jos ohjelmaehdotuksessa tarkoitettuja saatavia koskevia riitautuksia tehdään, selvittäjän tulee mahdollisuuksien mukaan lausua niistä ja toimittaa asiasta selvitystä tuomioistuimelle, jotta se voisi ratkaista riitautukset jo saneerausohjelman käsittelyn yhteydessä. Selvittäjä voi myös tehdä aikatauluehdotuksen tuomioistuimelle, jotta määräaikojen pidentämiseltä vältyttäisiin. Selvittäjän on syytä tiedustella tuomioistuimelta, haluaako se

etukäteen tietoa tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvista asioista ja toimittava tuomioistuimen ohjeiden mukaisesti.

Kun saneerausohjelmaehdotuksesta joudutaan äänestämään ja selvittäjä toimittaa äänestyskehotuksen velkojille (ks. YSL 76.3 §), kehotuksen antamisessa suositellaan käytettäväksi liitteenä olevaa äänestyslomakemallia. Jos selvittäjä haluaa käyttää muunlaista lomaketta, sen sisällöstä on syytä keskustella tuomioistuimen kanssa. Äänestyskehotuksen tiedoksiannon yhteydessä voi olla syytä tiedustella myös kannanottoa valvojan. Jollei velkojatoimikuntaa ole, selvittäjän on äänestyskehotuksen yhteydessä varattava velkojille ja velalliselle tilaisuus lausua selvittäjän palkkiosta ja kustannusten korvauksesta (ks. jakso 11.4 selvittäjän palkkion vahvistamisesta).

Selvittäjän yhteistoimintaa tuomioistuimen kanssa edellyttävät lisäksi ohjelmaehdotuksen käsittelyyn liittyvät erinäiset tiedoksiantotehtävät asianosaisille (ks. YSL 72.1, 74.2, 76.3, 76.4, 77.2 ja 78.1 ja 78.2 §). Lisäksi tuomioistuin voi määrätä ilmoitusten tekemisen viranomaisille selvittäjän tehtäväksi (ks. YSA 5, 7 ja 8 §).

5 Selvittäjän tehtävät kieltojen määräämisessä varhaisessa saneerausmenettelyssä

Maksu-, perintä- ja muut kiellot eivät varhaisessa saneerausmenettelyssä tule sovellettavaksi automaattisesti lain nojalla, vaan tuomioistuimen päätöksellä. Kiellot voidaan määrätä aluksi vain kolmeksi kuukaudeksi, minkä jälkeen niitä jatkettaessa kielloilla on 12 kuukauden enimmäisaika, mukaan lukien väliaikaisille kielloille määrätty aika.

Selvittäjän on saneerausmenettelyn alussa selvitettävä, onko kieltoja määrätty vai ei. Jos selvittäjä katsoo kieltojen määräämisen tarpeelliseksi, selvittäjän on keskusteltava kieltojen tarpeellisuudesta velallisen kanssa. Kieltojen määrääminen edellyttää velallisen myötävaikutusta.

Tuomioistuin voi velallisen, velkojan tai selvittäjän pyynnöstä jatkaa kolmen kuukauden määräaikaa, jos tämä on perusteltua ottaen huomioon erityisesti saneerausmenettelyn edistyminen (YSL 14 d §). Kiellot päättyvät

automaattisesti, ellei ratkaisua kieltojen pidentämisestä anneta. Kieltojen pidentämisesitystä tehtäessä lähtökohtana on, että pidennystä pyydetään sellaiseksi ajaksi, jonka arvioidaan riittävän saneerausmenettelyn loppuunsaattamiseen. Enimmäisajan puitteissa jatkamispäätöksiä voidaan tehdä useampiakin, eikä estettä ole sille, että jo ensimmäinen pidennyspyyntö koskee koko 12 kuukauden enimmäisaikaa, jos tämän arvioidaan olevan tarpeen. Kieltojen pidentämispyyntö on esitettävä niin ajoissa, että tuomioistuin ehtii käsittelemään asian ja mahdollisesti myös kuulemaan asianosaisia ennen päätöksen tekemistä. Konkurssiasian neuvottelukunta suosittelee, että kieltojen pidentämispyyntö esitetään tuomioistuimelle vähintään viikkoa ennen kieltojen päättymistä, jotta pyyntö ehditään käsitellä ennen kieltojen päättymistä.

Tuomioistuin voi määrätä kieltojen voimassaolon päättymään velkojan, velallisen tai selvittäjän hakemuksesta, jos ilmenee, ettei saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ole edellytyksiä (YSL 14 d §). Erilliselle kieltojen poistamista koskevalle hakemukselle ei ole tarvetta silloin, kun on tehty vaatimus koko menettelyn keskeyttämisestä ilman saneerausohjelman vahvistamista, tai kun menettely päättyy saneerausohjelman vahvistamiseen. Erilliselle kieltojen poistamista koskevalle hakemukselle lienee tarvetta vain sellaisissa varsin poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa hakemuksen tekijä pitäisi saneerausmenettelyn jatkamista edelleen perusteltuna mutta, katsoisi kieltojen kuitenkin tulleen tarpeettomiksi.

Käytännössä selvittäjän on kolmen kuukauden kuluessa joko haettava kieltojen pidentämistä tai menettelyn keskeyttämistä.

6 Perusselvityksen laatiminen

6.1 Yleistä

Menettelyn alussa selvittäjän on laadittava velallisen taloudellista tilannetta koskeva perusselvitys asianosaisia varten.

Perusselvitys on perustana menettelyn jatkamisedellytysten arvioimiselle ja saneerausohjelmaehdotuksen laatimiselle. Sen vuoksi siitä tulisi käydä ilmi,

onko yritystoiminnan tervehdyttämiseen edellytyksiä. Selvityksestä tulisi myös käydä ilmi, minkä tyyppisiä toimenpiteitä tervehdyttäminen vaatii.

Jos menettelyn keskeyttämishakemus on vireillä, selvittäjän ei ole yleensä syytä jatkaa perusselvityksen tekemistä ennen kuin on tiedossa, jatketaanko saneerausmenettelyä.

6.2 Perusselvityksen sisältö

Perusselvityksen laajuus ja yksityiskohtaisuus on ratkaistava tapauskohtaisesti ottaen huomioon mm. velallisyriksen koko, toiminnan laajuus ja velkojien määrä. Perusselvityksessä on käsiteltävä alla mainittuja asiakokonaisuuksia tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Asiakokonaisuutta, josta ei ole yksityiskohtaista tietoa perusselvityksen laatimisvaiheessa, voidaan esitellä pääkohdittain.

1 Perustiedot velallisesta ja saneerausmenettelystä

Perusselvityksessä on mainittava ainakin seuraavat perustiedot velallisesta ja saneerausmenettelystä:

1.1 Yhteystiedot

- velallisen nimi, kotipaikka, Y-tunnus ja yhteystiedot
- velallisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- selvittäjä ja hänen yhteystietonsa
- saneeraustuomioistuin ja sen yhteystiedot

1.2 Saneerausmenettely

- saneeraushakemuksen vireilletulopäivä
- konkurssihakemukset (vireilletulopäivä ja hakija)
- väliaikaiset maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot
- menettelyn alkamisajankohta
- velkojatoimikunnan asettaminen, kokoonpano ja jäsenten yhteystiedot

1.3. Määräpäivät

- määräpäivä velkojien saatavia koskeville ilmoituksille

- määräpäivä perusselvityksen laatimiselle
- määräpäivä ohjelmaehdotuksen laatimiselle
- takaisinsaannin määräpäivä

2 Yleiskuvaus velallisesta

Selvitettävä on tiivistetysti ainakin:

- omistus- ja yhtiörakenne
- organisaatio ja avainhenkilöt
- liiketoiminta ja toimiala
- tuotteet ja asiakaskunta
- henkilöstö
- talous
- kirjanpidon tila ja taso
- kannattavuus
- rahoituksen riittävyys
- taseasema ja tilintarkastustiedot
- taloudellisten vaikeuksien syyt
- toiminnan ja talouden parantamiseksi suoritettut toimenpiteet
- vireillä olevat oikeudelliset ja hallinnolliset menettelyt

Perusselvitykseen on liitettävä kaupparekisteriote ja yhtiöjärjestys.

Velallisyrittäjän nykyiset vastuuhenkilöt, kuten hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja yhtiömiehet toimiaikoinaan on selvitettävä, jolleivät ne ilmene kaupparekisteriotteesta. Lisäksi on mainittava vastuuhenkilöiden läheisyhtiöt.

3 Selvittäjän toimenpiteet ja havainnot

Selvittäjän on tarpeellisessa laajuudessa tehtävä selkoa suorittamistaan toimenpiteistä ja menettelyn jatkamisen kannalta merkittävistä seikoista. Tällaisia voivat olla:

- väliaikaiset maksu-, perintä- ja täytäntöönpanokiellot, muut tuomioistuimen päätökset sekä menettelyyn liittyvät tiedoksiannot ja kuulutukset
- havainnot menettelyn keskeyttämisperusteista
- velallisen määräysvallan rajoitusten noudattamiseen liittyvät havainnot ja toimenpiteet
- velallisen ja selvittäjän yhteistoimintaan liittyvät havainnot ja toimenpiteet
- velallisen toimintaan liittyvien tarkastusten tarve, jo tehdyt tarkastukset ja niiden tulokset
- tiedot takaisinsaantiperusteista, niitä koskevat toimenpiteet ja tulokset
- vireillä oleviin oikeudellisiin ja hallinnollisiin menettelyihin liittyvät toimenpiteet
- havainnot mahdollisista rikoksista.

4 Velkojatoimikunta

Velkojatoimikunnan kokouspäivämäärät ja tärkeimmät kannanotot.

5 Velallisen varat

Varat on ilmoitettava saneerausmenettelyn aloittamispäivän mukaan. Lisäksi on ilmoitettava menettelyn aloittamisen jälkeen varoissa tapahtuneet olennaiset muutokset ja niiden syyt.

Varojen arvostusperuste on mainittava. Lähtökohtana varojen arvostamisessa ja ryhmittelyssä on velallisen kirjanpito.

6 Saneerausvelat ja muut sitoumukset

Perusselvitykseen on sisällytettävä tiedot saneerausveloista (ennen hakemuksen jättämistä syntyneet velat). Lisäksi on ilmoitettava niistä ja mahdollisesti muista veloista annetut vakuudet, vekseli-, takaus- ja muut vastuut sekä vastuusitoumukset. Lähtökohtana on, että velat ryhmitellään kirjanpitoasetuksessa (1339/1997) vahvistetun tasekaavan mukaisesti.

Lisäksi on ilmoitettava maksamattomat työntekijöiden palkat ja työstä aiheutuneiden kustannusten korvaukset hakemuksen vireilletuloa

edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta. Nämä samoin kuin työntekijöiden saneerausmenettelyn aikana maksettavaksi tulevat vuosilomapalkat ja – korvaukset on maksettava täysimääräisinä, vaikka ne ovat kertyneet ennen saneeraushakemuksen vireille tuloa (ks. YSL 18 §).

7 Kassavirtaennuste saneerausmenettelyn ajalle

Perusselvitykseen on sisällytettävä kassavirtaennuste. Kassavirtaennusteen tekeminen on velallisen vastuulla, mutta selvittäjän on kiinnitettävä huomiota ennusteen realistisuuteen.

Kassavirtaennusteesta tulee käydä ilmi arviona velallisen tulot ja menot kuukautta tai tarvittaessa viikkoa kohden. Kassavirtaennusteen tulee koskea ajanjaksoa saneerausmenettelyn arvioituun päättymiseen saakka. Kassavirtaennuste on usein syytä laatia tätä pidemmälle ajanjaksolle esimerkiksi toiminnan kausiluontoisuuden vuoksi.

Ennusteessa on otettava huomioon riittävästi eriteltyinä saneerauskustannukset sen suuruisina kuin selvittäjä ne tässä vaiheessa arvioi.

8 Yritystoiminta saneerausmenettelyn aikana

Selostettavia asioita ovat esimerkiksi:

- tuotannon, myynnin ja varaston muutokset
- tilanne markkinoilla, kilpailuaseman muutokset
- organisaation ja henkilöstön muutokset
- suoritettut tehostus- ja säästötoimet
- toimintaan saatu uusi rahoitus ja sen vakuudet
- muiden kuin saneerausvelkojen (uudet velat) kehitys (muun muassa ostovelat, verot ja lakisääteiset maksut).

9 Velallisen taloudellisen aseman kehitys menettelyn aikana ja yritystoiminnan tulevaisuudennäkökymät

Ensinnä on selostettava menettelyn aikana tapahtunut:

- toiminnan kannattavuuden,

- taseaseman ja
- kassatilanteen kehitys.

Lisäksi on käytävä läpi yrityksen toimintaa, markkinointia, tuotteita, toimintaympäristöä ja kustannusrakennetta sen arvioimiseksi, voidaanko yrityksen toiminta saada kannattavaksi. Velkojien näkemykset vaikuttavat arvioon ja ne on tuotava esiin.

10 Johtopäätökset

Perusselvityksessä tulee keskittyä tuomaan esiin konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia seikkoja. Sen yhteenvedossa on tiivistetysti arvioitava velallisen yritystoiminnan elinkelpoisuutta ja tervehdyttämiskeinoja ottaen erityisesti huomioon velallisen taloudellisten vaikeuksien syyt. Yhteenvedossa on myös tehtävä yleisluontoinen vertailu siitä, minkälainen velkojien asema olisi, jos velallinen saneerauksen sijasta asetettaisiin konkurssiin (konkurssivertailu).

11 Salassapitovelvollisuus

Perusselvityksessä on ilmoitettava salassapitovelvollisuudesta, mieluiten heti selvityksen alussa.

6.3 Perusselvityksen jakelu

Perusselvitys tai tiivistelmä siitä on viipymättä toimitettava tuomioistuimen määräämässä ajassa velkojatoimikunnalle, suurimmille velkojille ja pyynnöstä muillekin velkojille sekä velalliselle ja konkurssiasiamiehelle (YSL 11 § ja 71.1 § 4 k).

Jos perusselvitys sisältää tietoa, josta on odotettavissa jollekin, esimerkiksi yrityksen kilpailijana toimivalle velkojalle olennaista etua, joka on ristiriidassa velallisen tai jonkun velkojan etujen kanssa, selvittäjä voi jättää toimittamatta sellaiset selvityksen osat velkojalle.

Selvittäjä päättää perusselvityksen toimittamistavasta. Selvitys voidaan lähettää postitse tai sähköisesti. Jos selvitys on laaja, velkojille voidaan lähettää tiivistelmä ja ilmoittaa mahdollisuudesta perehtyä muuhun aineistoon selvittäjän ilmoittamalla tavalla. Olennaista on, että velkojat saavat tilaisuuden saada tietoa perusselvityksen sisällöstä.

Konkurssiasiamiehelle perusselvitys toimitetaan tallentamalla se Kosti-asianhallintajärjestelmään.

7 Yritystoiminnan seuranta ja tarkastaminen

7.1 Yleistä

Perusselvityksen laatimisen jälkeenkin selvittäjän on säännöllisesti seurattava velallisen taloudellista tilannetta. Taloudellisen tilanteen seurannalla tarkoitetaan sekä rahoituksen että yritystoiminnan kannattavuuden seuranta. Selvittäjän on huolehdittava siitä, että velkojat saavat tarvittaessa tilanteesta ajantasaista tietoa.

Selvittäjän on myös riittävässä määrin tarkastettava ennen saneerausmenettelyn alkamista harjoitettua yritystoimintaa.

Selvittäjän seuranta- ja tarkastustehtävien tarkoituksena on mahdollistaa saneerausmenettelyn jatkamisedellytysten arviointia.

Maksukyvyttömyys on säädetty varhaisen saneerausmenettelyn este- ja keskeyttämisperusteeksi (YSL 4 c §), joten uhkaavan maksukyvyttömyyden muuttuminen maksukyvyttömyydeksi saattaa tulla arvioitavaksi pohdittaessa keskeyttämishakemuksen tekemistä varhaisessa saneerausmenettelyssä. Maksukyvyttömyyden ilmetessä varhaisen saneerausmenettelyn kuluessa saneerausmenettely on YSL 4 d §:ssä säädetyin edellytyksin mahdollista siirtää maksukyvyttömän velallisen saneerausta koskevien säännösten piiriin. Uhkaavan maksukyvyttömyyden muuttuminen maksukyvyttömyydeksi ei itsessään tarkoita menettelyväylän vaihtumista. Varhaisen saneerausmenettelyn jatkamista perusmuotoisena saneerausmenettelynä käsitellään jaksossa 7.6.

7.2 Taloudellisen tilanteen seuranta

Selvittäjän ja velallisen on heti saneerausmenettelyn alkaessa sovittava taloudellisen tilanteen säännöllisestä seurannasta, minkä vuoksi velallisen taloushallinnon ohjeistus on tärkeää. Selvittäjän on huolehdittava siitä, että taloushallinto ja sen raportointijärjestelmät pystyvät tuottamaan luotettavaa ja ajantasaista tietoa velallisen taloudellisesta tilanteesta.

Uusien velkojen erottelemisen kirjanpidossa on tarpeen eri asemassa olevien velkojen käsittelyn ja seurannan helpottamiseksi. Lisäksi välitilinpäätöksen laatiminen menettelyn alkamisajankohdalle on tarpeen. Välitilinpäätöksestä saadaan paljon yrityssaneerauksen läpiviemiseen tarvittavaa tietoa. Välitilinpäätöksestä saadaan esimerkiksi luvut perusselvityksessä tehtävään konkurssivertailulaskelmaan ja tiedot mahdollisten yritysikiinnitysvelkojen vakuuden määrittämiseen. Lisäksi välitilinpäätöksen kautta voi tarkastaa saneerausvelkoja ja mahdollisia kuittauksia.

Saneerausmenettelyn alussa on usein perusteltua laatia kassavirtalaskelma paitsi perusselvityksen edellyttämällä tavalla saneerausmenettelyn ajalle, myös esimerkiksi puoleksi vuodeksi eteenpäin, ja budjetti selvittäjän kanssa sovittavalle ajanjaksolle.

Lähtökohtana voidaan pitää, että kirjanpidon raportit velallisen tulee oma-aloitteisesti toimittaa selvittäjälle kuukausittain (vähintään tuloslaskelma ja tase). Selvittäjälle voidaan myös antaa suora sähköinen yhteys velallisen kirjanpitojärjestelmään. Kuukausittainen kirjanpito on syytä saada tehtyä aina 1-2 viikon sisällä kuukauden viimeisestä päivästä, koska kirjanpitolain minimitaso ei riitä oikea-aikaisten raporttien aikaansaamiseksi saneerausmenettelyssä.

Tarvittaessa tarpeellisten taloushallinnon raporttien ja selvitysten aikaansaamiseksi selvittäjä voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.

Selvittäjän on varmistauduttava siitä, että velallinen tietää, mitkä velat pitää maksaa ja mitä velkoja velallinen ei saa maksaa. Velallisen tulee maksaa uudet velkansa niiden erääntyessä. Velkojen jatkuva seuranta yhdessä velallisen ja kirjanpitäjän kanssa on erittäin tärkeää.

Selvittäjän on ilmoitettava velalliselle, milloin ja mitä tietoja velallisen on toimitettava selvittäjälle uusista veloistaan. Jos uusien velkojen maksamisessa ilmenee ongelmia, tästä on neuvoteltava selvittäjän, velallisen ja velkojatoimikunnan/velkojien kanssa. Jos selvittäjän tietoon tulee, että velallinen on olennaisesti laiminlyönyt uusien velkojen maksun, tästä on ilmoitettava velkojatoimikunnalle/velkojille.

Selvittäjän tulee seurata velallisyhtiön kannattavuutta. Jos toiminta menettelyn aikana on kannattamatonta, yrityksellä ei ole mahdollisuutta selviytyä saneerausmenettelyn kustannuksista tai muista uusista veloista, mikä on yleensä syy keskeyttää menettely (ks. jaksot 7.4 ja 7.5).

7.3 Toiminnan tarkastaminen

Selvittäjän on huolehdittava siitä, että velallisen toiminta ennen menettelyn alkamista tulee tarkastetuksi tarpeellisessa laajuudessa. Selvittäjä päättää tarkastusten tarpeellisuudesta, laajuudesta, painopisteistä ja tekijästä. Ennen kustannuksiltaan merkittäviä tarkastustoimeksiantoja selvittäjän on kuitenkin neuvoteltava velkojatoimikunnan/velkojien kanssa. Lisäksi selvittäjän on informoitava velallista tarkastustarpeesta ja annettava tälle arvio tarkastuskustannuksista.

Perusselvityksen laatimisen tai muutoin saneerausmenettelyn alkuvaiheessa on tarkastettava ainakin:

- yhtiön omaisuus, mukaan lukien saatavat,
- väliaikaisen maksukiellon noudattaminen,
- saneerausmenettelyn alkamisen jälkeinen rahaliikenne (maksukiellon noudattaminen),
- yhtiön sisäisen ja ulkoisen laskennan taso ja esimerkiksi tilinpäätösinformaation oikeellisuus,
- vastuuhenkilöiden toiminta ennen yhtiön saneerausmenettelyä,
- osakeyhtiölain noudattaminen (vahingonkorvauserusteet, varojenjako),
- takaisinsaantiperusteet,
- lakisääteisten vakuutusten hoitaminen,
- vero- ja valvontailmoitusten jättäminen.

Tarkastuksessa on kiinnitettävä riittävästi huomiota velallisen taloudellisten vaikeuksien syihin.

Velallisen toiminnan erityistarkastuksen teettäminen asiantuntevalla tilintarkastajalla on usein suositeltavaa. Pienissäkin yrityksissä erityistarkastuksen teettäminen voi olla tarkoituksenmukaista, jos selvittäjä

ei itse saa selvitettyä asioita tarpeellisessa laajuudessa. Tärkeää on, että tarkastustoimeksiannot rajataan saneerauksen kannalta olennaisiin seikkoihin.

Erytystarkastuksessa voidaan yllä luetellun lisäksi käsitellä esimerkiksi seuraavia asioita:

- velkojen ryhmittely saneerausvelkoihin, väliaikaisten kieltojen ja saneerausmenettelyn aikana syntyneisiin velkoihin
- tehtyjen saneeraustoimenpiteiden ja suunnitelmien arviointi sekä yhtiön saneerauskelpoisuuteen liittyvät havainnot.

Erytystarkastuksen toimeksianto on syytä tehdä kirjallisena. Toimeksiannon yhteydessä on tarpeen sopia mm. erityistarkastustyön veloitusperusteista, aikataulusta, laajuudesta, velallisen kuulemisesta ja siitä kenelle tarkastaja toimittaa kertomuksen. Veloitusperusteena voi olla tuntiveloitus tai etukäteen sovittu kokonaishinta. Käytettäessä veloitusperusteena tuntiveloitusta pesähoitajan on yleensä syytä pyytää kokonaiskustannuksista arvio.

Erytystarkastustoimeksiannon yhteydessä on tarkoituksenmukaista sopia, kuinka pitkältä ajalta velallisen toimintaa tarkastetaan. Takaisinsaantiperusteiden selvittämiseen riittää useimmiten liiketapahtumien tarkastaminen määräpäivää edeltävältä kahdelta vuodelta. Liiketoiminnan luovuttaminen, läheisten väliset oikeustoimet tai vastuuhenkilöiden saneerausta edeltävän toiminnan selvittäminen edellyttävät usein tarkastuksen ulottamista tätä pidemmälle ajalle. Selvittäjä huolehtii siitä, että tarkastaja saa käyttöönsä tarkastuksessa tarvittavan materiaalin ja tiedot. Selvittäjän tulee kehottaa tarkastajaa oma-aloitteisesti täydentämään tarkastettavaa materiaalia ulkopuolisille tehtävin tiedusteluin, jos se on asioiden selvittämiseksi tarpeen. Selvittäjän tulee huolehtia erityistarkastuksen toimittamisesta siten, että mahdolliset takaisinsaantikanteet voidaan panna vireille kuuden kuukauden määräajassa menettelyn alkamisesta erityisesti silloin, kun tarkastustyön tarkoituksena on selvittää mahdollisia takaisinsaantiperusteita.

Velallisen henkilökuntaa tulee mahdollisuuksien mukaan käyttää esimerkiksi raporttien, laskelmien ja ennusteiden tuottamiseen sekä

tositeaineiston kopiointiin. Tarkastuskustannusten vähentämiseksi tulee lisäksi käyttää hyväksi jo tehtyjä selvityksiä.

7.4 Perusmuotoisen saneerausmenettelyn jatkamisedellytysten arviointi

Perusmuotoinen saneerausmenettely voidaan määrätä lakkaamaan, jos menettelylle ilmenee YSL 7 §:ssä tarkoitettu este (ks. YSL 7.2 §).

Jos esimerkiksi käy todennäköiseksi, että maksukyvyttömyyttä ei saneerausohjelman avulla voida poistaa tai että sen uusiutumista ei voida torjua muuten kuin lyhytaikaisesti, saneerausmenettely voidaan keskeyttää. Keskeyttämisperusteita ovat lisäksi muun muassa se, että on käynyt todennäköiseksi, etteivät velallisen varat riitä saneerausmenettelystä aiheutuvien kustannusten kattamiseen tai että velallisen maksukyky ei riitä uusien velkojen maksamiseen. Saneerauksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tervehdyttämiskelpoinen yritystoiminta voi jatkua mahdollisimman normaalisti saneerausmenettelyn alkamisen jälkeen. Tämä voi puoltaa uuden luottorahoituksen hankkimista. Uusien velkojen määrän merkittävä kasvaminen voi toisaalta vaarantaa saneerausvelkojen asemaa menettelyn aikana syntyneiden velkojen etuoikeuden vuoksi. Ne eivät siten saisi muodostua liian suureksi suhteessa velallisen maksuvalmiuteen ja maksukykyyn.

Havaitessaan keskeyttämisperusteen selvittäjän on ensin neuvoteltava asiasta velallisen ja velkojatoimikunnan/velkojen kanssa. Jollei tilanne ole korjattavissa kohtuullisin toimenpitein ja kohtuullisessa ajassa, selvittäjän on tehtävä käräjäoikeudelle vaatimus menettelyn keskeyttämisestä. Ainakaan vähäistä suurempien uusien velkojen useiden kuukausien maksamattomuutta ei lähtökohtaisesti voi pitää hyväksyttävänä. Myös sovitun selvittäjän ennakkolaskun maksamattomuutta voidaan pitää osoituksena keskeyttämisperusteen olemassaolosta.

Selvittäjän lisäksi menettelyn keskeyttämisvaatimuksen voi tehdä velkoja tai velallinen.

7.5 Keskeyttämisperusteet varhaisessa saneerausmenettelyssä

YSL 4 c §:n mukaan varhaista saneerausmenettelyä ei voida aloittaa tai se voidaan keskeyttää, jos: 1) velallinen on maksukyvytön; 2) on todennäköistä, että velallisen varat eivät riitä saneerausmenettelystä

aiheutuvien kustannusten kattamiseen eikä kukaan muu ole sitoutunut vastaamaan näistä kustannuksista; 3) on todennäköistä, että velallinen ei kykene maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyviä velkoja; tai 4) velallisen kirjanpito on olennaisesti puutteellinen tai virheellinen, paitsi jos osoitetaan, että kirjanpito voidaan vaikeuksitta saattaa asianmukaiseen ja luotettavaan tilaan.

YSL 4 c §:n 1 momentin 2, 3 ja 4 kohdan mukaiset esteperusteet vastaavat perusmuotoista saneerausmenettelyä koskevan 7 §:n 1 momentin 2, 3 ja 6 kohtaa. Pykälästä puuttuvat YSL 7 §:ään verrattuna mainitun pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitetut esteperusteet. Perusmuotoista saneerausmenettelyä koskevan YSL 7 § 1 momentin 4 kohdan mukaan este- ja keskeyttämisperuste on se, että on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen tai muu velkojan taikka velallisen oikeuden loukkaaminen. YSL 7 § 1 momentin 5 kohdan mukaan este- ja keskeyttämisperuste perusmuotoisessa saneerausmenettelyssä on se, että on perusteltua syytä olettaa, että saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä. YSL 7 §:n 2 momentissa mainitaan perusmuotoisen saneerausmenettelyn este- ja keskeyttämisperusteena velallisen tai velallisen edustajan rikollinen toiminta tai sen epäily.

Tilanteissa, joissa yrityksen varallisuus tai olennainen osa siitä on todennäköisesti luovutettavissa toiminnallisena kokonaisuutena YSL:n mukaisessa järjestyksessä (ns. realisaatiosaneeraus) maksukyvyttömyys ei kuitenkaan estä menettelyn jatkamista. Maksukyvyttömyys ei myöskään edellytä menettelyn keskeyttämistä tilanteessa, jossa menettely YSL 4 d §:n nojalla jatkuu perusmuotoisena saneerausmenettelynä.

YSL 4 c §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu maksukyvyttömyys on uutta sääntelyä niin menettelyn aloittamisen esteenä kuin menettelyn keskeyttämisperusteena. Uhkaavan maksukyvyttömyyden ja maksukyvyttömyyden välisellä rajalla on siten uutta merkitystä. Rajan vetäminen uhkaavan maksukyvyttömyyden ja saneerauksella korjattavissa olevan maksukyvyttömyyden välille edellyttää tapauskohtaista harkintaa.

7.6 Varhaisen saneerausmenettelyn jatkaminen perusmuotoisena saneerausmenettelynä

Jos varhaisen saneerausmenettelyn kuluessa havaitaan, että velallinen on maksukyvytön, velallinen voidaan siirtää YSL 4 d §:ssä säädetyin edellytyksin selvittäjän hakemuksesta ja tuomioistuimen päätöksellä perusmuotoiseen saneerausmenettelyyn.

YSL 4 d §:n mukaan tuomioistuin voi selvittäjän hakemuksesta päättää varhaisen saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena saneerausmenettelynä, jos:

- 1) 6 §:n 2 kohdassa säädetyt edellytykset perusmuotoisen saneerausmenettelyn aloittamiselle täyttyvät;
- 2) velkoja tai velkojat, joiden saatavat edustavat vähintään viidennestä velallisen tunnetuista veloista, ovat antaneet jatkamiseen hyväksyntänsä; ja
- 3) velallinen suostuu menettelyn jatkamiseen.

Hakemuksen tekeminen varhaisen saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena saneerausmenettelynä on tarpeen lähinnä tilanteessa, jossa varhainen saneerausmenettely on edistynyt myönteisesti mutta YSL 4 d §:n 2 momentissa tarkoitettu kieltoja koskeva 12 kuukauden enimmäisaika osoittautuu kyseisen saneerausmenettelyn laatuun ja laajuuteen nähden riittämättömäksi. Perusmuotoisessa saneerausmenettelyssä ei ole varhaista saneerausmenettelyä vastaavaa 12 kuukauden enimmäisaikarajaa kielloille.

Jos maksukyvyttömäksi osoittautuneen velallisen saneerausohjelma saadaan vahvistetuksi kieltojen 12 kuukauden enimmäismäärään puitteissa, tarvetta hakemuksen tekemiselle varhaisen saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena saneerausmenettelynä ei ole.

Menettelystä toiseen siirtyminen voisi käytännössä tulla sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun saneerausohjelma ollaan pian saamassa valmiiksi ja menettelyn aikana on tapahtunut jotain odottamatonta, jonka johdosta velallinen on tullut maksukyvyttömäksi, tai maksukyvyttömyys on muuten

käynyt ilmi menettelyn aikana. Estettä ei myöskään ole hakemuksen tekemiselle aikaisemmassa vaiheessa saneerausmenettelyä.

Hakemus saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena menettelynä on tehtävä viipymättä, kun menettelyn jatkamistarve on tiedossa ja niin ajoissa, että tuomioistuin ehtii ratkaista sen ennen varhaisessa saneerausmenettelyssä määrättyjen kieltojen määräajan päättymistä.

Ennen hakemuksen tekemistä tuomioistuimelle selvittäjän on kuultava suurimpia velkojia. Hakemukseen on liitettävä velallisen suostumus, velkojan tai velkojien kirjalliset hyväksynnit menettelyn jatkamiseen ja muut velkojien antamat lausumat (YSL 4 d.2 §). Jos velallinen ei halua jatkaa menettelyä, ei saneerauksella ole käytännössä menestymismahdollisuuksia.

Tarkoituksena on, että suurimpia velkojia kuulemalla selvittäjä saisi riittävän laajan kuvan saneerauksen menestymismahdollisuuksista sekä mahdollisista 7 §:n mukaisista este- ja keskeyttämisperusteista. Jos joku velkojista toimittaisi selvittäjälle hyväksynnän sijasta lausuman, jossa esimerkiksi vastustaa tietyin perustein menettelyn jatkamista, olisi myös lausuma toimitettava tuomioistuimelle. Tarkoituksena on, että tuomioistuin ei kuulisi hakemuksen johdosta enää velallista eikä velkojia, vaan sille toimitetaan hakemuksen yhteydessä kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittava aineisto.

Suostumusten saaminen velkojilta edellyttää, että selvittäjä antaa velkojille riittävän selvityksen velallisen tilanteesta.

Jos selvittäjä kuulemisen jälkeen katsoo, että käsillä on perusmuotoisen menettelyn este- tai keskeyttämisperuste, menettelyn jatkaminen ei ole menettelyn tarkoituksen tai velkojien edun mukaista. Tällaisessa tilanteessa, jossa velallinen on YSL 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla korjauskelvottomasti maksukyvytön, selvittäjän tulisi hakea menettelyn keskeyttämistä, eikä sen jatkamista perusmuotoisena saneerausmenettelynä.

Kun tuomioistuimen päätös varhaisen saneerausmenettelyn jatkamisesta perusmuotoisena saneerausmenettelynä on annettu,

saneerausmenettelyyn sovelletaan, mitä perusmuotoisesta saneerausmenettelystä ja sen alkamisen oikeusvaikutuksista säädetään.

8 Saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen

8.1 Ohjelmaehdotuksen laatiminen

Selvittäjän tärkein yksittäinen tehtävä on saneerausohjelmaehdotuksen laatiminen. Saneerausohjelma on velallisen yritystoiminnan tervehdyttämisen kokonaisratkaisu. Asianosaisten asiantuntemuksen hyödyntämiseksi selvittäjän on usein syytä neuvotella laajaltikin velallisen, yksittäisten velkojien ja velkojaryhmien kanssa ottaen huomioon, että ehdotuksen vahvistaminen saneerausohjelmaksi vaatii riittävän kannatuksen velkojilta. Selvittäjän on huolehdittava siitä, että tarvittaessa muille saneeraustoimenpiteille kuin velkajärjestelyille saadaan velallisen omistajien tai toimielinten asianmukainen hyväksyntä.

Selvittäjän on laadittava saneerausohjelmaehdotus, jollei hän vaadi menettelyn keskeyttämistä. Myös esimerkiksi velallinen, velallisyrityksen omistaja ja tietyt velkojat voivat laatia oman ohjelmaehdotuksensa. Ohjelmaehdotukset on toimitettava tuomioistuimelle sen asettamassa määräajassa (ks. YSL 40.1 §).

Selvittäjän on riittävässä määrin informoitava velallista ja tietoja haluavia velkojia ehdotuksen laatimisvaiheista ja sen sisällöstä.

8.2 Ohjelmaehdotuksen sisältö

Ohjelmaehdotuksessa on oltava selvitykset velallisen taloudellisesta asemasta ja saneeraukseen vaikuttavista seikoista sekä ehdotukset velallisen ja velkojien asemaa koskevista, toiminnan jatkamiseen, muuttamiseen tai lopettamiseen tähtäävistä toimenpiteistä tai järjestelyistä (ks. YSL 39, 41 ja 42 §). Ohjelmaehdotuksesta tulee myös ilmetä velkojien jako ryhmiin sekä mahdollinen äänivallan puuttuminen (ks. YSL 51.2 ja 3 ja 52.3 §).

Laki sisältää yleiset säännökset niistä velallisen toiminnan tervehdyttämiseksi tarkoitetuista toimenpiteistä ja järjestelyistä, joista ohjelmassa tulee määrätä. Ohjelmassa on myös määrättävä ohjelman rahoituksesta ja lisäsuoritusten maksamisesta (ks. YSL 42 §).

Vahvistettuun saneerausohjelmaan sisältyvä maksuohjelma on sellaisenaan täytäntöönpanoperuste (YSL 60 §). Maksuohjelman on tämän vuoksi oltava niin yksiselitteinen, että se kelpaa täytäntöönpanoperusteeksi.

Ohjelman sisältöä koskevat puutteet voivat olla este ohjelman vahvistamiselle (ks. YSL 55.1 §).

Saneerausohjelmaehdotus voi sisältää salassa pidettäviä tietoja. Selvittäjän on huolehdittava siitä, että ohjelmaehdotus sisältää maininnan salassapitovelvollisuudesta.

Ohjelmaehdotuksessa on käsiteltävä seuraavia asiakokonaisuuksia:

1 Saneerausohjelman tavoitteet

Ohjelman alussa on lyhyesti selostettava ehdotetut saneeraustoimenpiteet pääpiirteissään ja niiden ennakoitujen tulosvaikutukset. Lisäksi on mainittava ohjelman kesto.

2 Selvitykset

Selvitysosana on tarkoitus antaa velkojille riittävät tiedot, jotta velkojat voivat muodostaa kantansa saneerausohjelmaehdotukseen. YSL 41 § sisältää luettelon selvitysosana tarkemmasta sisällöstä. Selvitysten osalta ei ole riittävää, että viitataan perusselvitykseen tai muihin asiakirjoihin.

3 Toimenpiteet ja järjestelyt

Toimenpideohjelmasssa on lueteltava saneeraustoimenpiteet, joihin saneerausyrityksen tulee ryhtyä yritystoimintansa tervehdyttämiseksi.

Saneeraustoimenpiteitä ovat esimerkiksi saneerausvelkoja koskevat velkajärjestelyt, henkilöstöjärjestelyt, lisäpääoman saanti ja muut omistustai pääomarakennetta koskevat muutokset sekä muutokset toimialassa ja toiminnassa. Mahdollisuuksien mukaan saneerauskeinojen ennakoitujen tulosvaikutukset tulisi mainita.

4 Maksuohjelma

Velkajärjestelyjen osalta laki edellyttää, että saneerausohjelmaan sisällytetään maksuohjelma, josta ilmenee velkajärjestelyn sisältö ja maksuaikataulu kunkin velan osalta eriteltynä.

5 Ohjelman rahoitus

Ohjelmassa on mainittava, edellyttääkö saneerausohjelma uutta rahoitusta ja minkälaisia rahoitusjärjestelyjä on suunniteltu.

6 Lisäsuoritusvelvollisuus

Saneerausohjelmassa on aina oltava lisäsuoritusten maksamista koskeva kohta. Jos lisäsuoritusten maksamista edellytetään, ohjelmassa on määriteltävä lisäsuoritusten maksamisen peruste. Määräysten on oltava riittävän yksityiskohtaisia, jotta maksuvelvollisuuden perusteet ovat selviä ja velallinen kykenee niitä noudattamaan. Ohjelmassa voidaan vaihtoehtoisesti todeta, ettei lisäsuoritusvelvollisuutta ole (YSL 44.4 §).

Lisäsuorituksen vaatimista koskevat säännökset ovat YSL 63 a §:ssä.

7 Ohjelman seuranta

Saneerausohjelman seuranta varten voidaan määrätä yksi tai useampi valvoja. Valvojan tarpeellisuus on harkittava tapauskohtaisesti. Valvojan määrääminen voi olla tarpeellista esimerkiksi, jos saneerausohjelma sisältää useita, pitkälle ajanjaksolle sijoittuvia tai erityisen merkittäviä saneeraustoimenpiteitä.

Valvojan määrääminen ei välttämättä ole tarpeen silloin, jos ohjelman saneeraustoimenpiteet keskittyvät velkajärjestelyihin. Tällöin ohjelman toteutumisen seuranta ja raportointi voidaan antaa jonkin riippumattoman tahon tehtäväksi. Esimerkiksi voidaan sopia, että velallisen tilintarkastaja ottaa hoitaakseen saneerausohjelman seurantaan liittyviä tehtäviä.

Valvojan toimikausi, tehtävät ja selontekovelvollisuus on ilmoitettava ohjelmaehdotuksessa.

Jollei valvojaa määrätä, selontekovelvollisuus ohjelman toteuttamisesta kuuluu velalliselle (YSL 62 §). Velallisen mahdolliset selontekotehtävät on mainittava ohjelmassa.

Lisäksi ohjelmassa on otettava kantaa velkojatoimikunnan toimikauden jatkamiseen. Velkojatoimikunnan kokoonpano ja toimikausi on myös mainittava ohjelmassa.

8 Ryhmäjako

Selvittäjän on jaettava velkojat velkojaryhmiin, jollei ohjelmaa vahvisteta kaikkien velkojien suostumuksella (YSL 51.2 ja 3 §). Tätä tarkoitusta varten ohjelmaehdotuksessa on oltava ryhmäjako ja siinä on ilmoitettava kunkin velkojan ja velkojaryhmän äänimäärä.

Lisäksi saneerausohjelmassa on oltava selvittäjän esitys siitä, minkä suuruisena perusteeltaan tai määrältään epäselvä saneerausvelka otetaan äänestyksessä huomioon, onko viimesijaisilla velkojilla äänioikeutta saneerausohjelmasta äänestettäessä ja onko muita äänioikeutta vailla olevia velkojia (ks. YSL 52.3 ja 4 §).

9 Saneerausohjelman vahvistaminen ja voimassaolo

Muille saneeraustoimenpiteille kuin velkajärjestelyille on tyypillistä, että ne tavalla tai toisella edellyttävät velallisyrittäjän toimielinten tai omistajien toimenpiteitä tai kaikkien näiden myötävaikutusta. Usein näiden saneeraustoimenpiteiden edellytykset määräytyvät muun lainsäädännön mukaan (esim. yhtiö-, työ- tai sopimusoikeudellisten säännösten mukaan). Jotta saneerausohjelma muodostaisi toiminnallisen ja taloudellisen kokonaisuuden, myös muiden saneeraustoimenpiteiden kuin velkajärjestelyjen tulee käydä ilmi saneerausohjelmasta. Saneerausohjelmassa voidaan määrätä erilaisia ehtoja, joiden täyttyminen on edellytys ohjelman vahvistamiselle (ks. YSL 55.3 §) tai perusteita velkajärjestelyjen raukeamiselle (ks. YSL 64.3 §).

Lain nojalla velkajärjestely tai ohjelma voidaan määrätä raukeamaan YSL 64 §, 65 §:n ja 66 §:n mukaisesti. Saneerausohjelmassa voidaan YSL 64 §:n mukaan määritellä velkajärjestelyn raukeamiselle perusteita, joita voidaan käyttää kannustimena ohjelmassa määrättyjen velallisen toimien suorittamiseksi.

YSL 65 §:n mukaan koko saneerausohjelma voi raueta, jos käy ilmi, että ohjelman vahvistamiselle olisi ollut este. Ohjelma voidaan määrätä raukeamaan myös, jos velallinen on rikkonut ohjelmaa suosiakseen jotakin velkojaa eikä rikkomus ole vähäinen. YSL 66 §:n pääsäännön mukaisesti ohjelma raukeaa myös, mikäli velallinen asetetaan konkurssiin ennen saneerausohjelman päättymistä.

Saneerausohjelmaa voidaan muuttaa YSL 63 §:ssä säädetyin perustein. Ohjelmassa voidaan myös määrätä, millä edellytyksillä ohjelma voidaan päättää ennenaikaisesti.

9 Oikeus- ja sopimusasioiden hoitaminen

9.1 Velallisen oikeudenkäyntien hoitaminen ja puhevallan käyttäminen

Selvittäjän on otettava selville yrityksen mahdolliset vireillä olevat oikeudenkäynnit.

Selvittäjällä on oikeus ryhtyä käyttämään velallisen puhevaltaa oikeudenkäynnissä tai muussa siihen rinnastettavassa menettelyssä. Selvittäjällä on oikeus velallisen lukuun tehdä vaatimus taikka panna vireille oikeudenkäynti tai muu siihen rinnastettava menettely ja käyttää asiassa puhevaltaa velallisen puolesta. Selvittäjä voi myös vastaanottaa tiedoksiantoja velallisen puolesta (ks. YSL 31 §).

Takaisinsaantia velallisyrittäjän puolesta voi vaatia ainoastaan selvittäjä (ks. YSL 35 §). Tämän vuoksi selvittäjän on selvitettävä mahdolliset takaisinsaantiperusteet. Takaisinsaantivaatimusten esittämistä ja takaisinsaantikanteiden nostamista harkittaessa lähtökohtana on velkojien tasapuolisen kohtelun toteuttaminen. Takaisinsaantikannetta ei suositella nostettavaksi, ellei peräytettävän oikeustoimen arvioida lisäävään velkojien saneerausohjelmassa saamia suorituksia. Lisäksi takaisinsaantikanteen nostamista harkittaessa selvittäjän tulisi ottaa huomioon, että takaisinsaantikanteiden ajamiseen liittyvät kulut sekä kuluriski (selvittäjän palkkio kanteen ajamisesta sekä oikeudenkäyntikuluriski häviötapauksessa) eivät saa nousta kohtuuttoman suuriksi suhteessa mahdollisesti palautettaviin varoihin tai velallisen maksukykyyn.

Ennen takaisinsaantikanteen nostamista selvittäjän on neuvoteltava suurimpien velkojien tai velkojatoimikunnan kanssa. Selvittäjän on informoitava velallista aikeistaan nostaa takaisinsaantikanteita velallisen puolesta ja tarvittaessa varattava tälle mahdollisuus väliintuloon. Ennen kanteen nostamista selvittäjän on pyrittävä aikaansaamaan asiassa sovinto.

Takaisinsaanneista ja mahdollisesti palautuvista varoista tulisi määrätä saneerausohjelmassa. Selvittäjän tulisi myös jo saneerausohjelmaa laadittaessa huomioida takaisinsaantikanteiden ajamiseen liittyvät kulut sekä kuluriski. Saneerausohjelmaa ei pidä laatia niin tiukaksi, että saneerausohjelmaa ei pystytä noudattamaan, jos selvittäjä häviää nostamansa takaisinsaantikanteen.

Velallisen oikeudenkäyntien hoitaminen tulee harkita tapauskohtaisesti. Selvittäjän ei ole yleensä syytä ryhtyä hoitamaan oikeudenkäyntiä, joka on jo toisen henkilön hoidettavana. Muutoinkin selvittäjän tulee harkita, onko tarkoituksenmukaisempaa antaa oikeudenkäynti ulkopuolisen hoidettavaksi esim. paremman asiantuntemuksen turvaamiseksi tai sen vuoksi, että tehtävän hoitaminen voi vaarantaa selvittäjän riippumattomuutta tai tasapuolisuutta. Riippumattomuuden ja tasapuolisuuden vaatimus voi edellyttää, että varsinaisen oikeudenkäynnin hoitaa ulkopuolinen ainakin silloin, jos vastapuolena on saneerausvelkoja.

Selvittäjä ei voi edustaa velallista saneerausohjelman vahvistamista koskevassa asiassa, jos joku velkojista on valittanut saneerausohjelman vahvistamista koskevasta päätöksestä (ks. KKO 2000:55).

Selvittäjä voi ryhtyä ajamaan velkojan sijasta tämän vireille panemaa takaisinsaantikannetta. Selvittäjä ilmoittaa tästä käräjäoikeudelle viimeistään siinä vaiheessa, kun käräjäoikeus varaa hänelle tilaisuuden tulla asiassa kuulluksi. Selvittäjän tulee ilmoittaa asiasta myös kanteen nostaneelle velkojalle (YSL 37.3 §). Velkojalle on korvattava oikeudenkäynnistä jo aiheutuneet kulut.

9.2 Velallisen sopimukset

Saneerausmenettelyn alkaminen ei pääsääntöisesti vaikuta velallisen jo tekemiin sopimuksiin, jollei toisin ole säädetty. Velallisen tekemä sitoumus,

jonka nojalla velkoja tai muu velallisen sopimuskumppani saa irtisanoa tai purkaa sopimuksen taikka muuttaa yksipuolisesti sopimusehtoa sillä perusteella, että yrityssaneerausta on haettu tai yrityssaneerausmenettely on aloitettu, on pätemätön. Sama koskee tällaiseen sitoumukseen vaikutuksiltaan rinnastettavaa sitoumusta, järjestelyä tai muuta toimenpidettä (YSL 14 e § ja 15 §).

Jos saneerausvelallisen sopimussuoritus on menettelyn alkaessa kokonaan tai osittain täyttämättä, eikä sopimus ole velallisen toiminnan kannalta tavanomainen, on selvittäjällä oikeus valita, pysyykö velallinen sopimuksessa. Mikäli sopimus on velallisen toiminnan kannalta tavanomainen, ei selvittäjällä ole tällaista valintaoikeutta.

Velallisella on saneerausmenettelyn aikana oikeus irtisanoa vuokra- tai leasingsopimus päättymään kahden kuukauden irtisanomisajalla. Irtisanomisesta aiheutuva vahingonkorvaus on velallisen saneerausvelkaa.

Työsopimusten irtisanomisesta saneerausmenettelyn yhteydessä säädetään työsopimuslain 7:7:ssä. Velallinen voi irtisanoa työsopimuksen pykälässä mainituilla edellytyksillä kahden kuukauden irtisanomisajalla. Työntekijän oma irtisanomisaika saneerausmenettelyn yhteydessä on 14 päivää. Työntekijöitä irtisanottaessa on noudatettava yhteistoimintamenettelystä annettuja säännöksiä.

9.3 Selvittäjän tehtävästä aiheutuva esteellisyys

Riippumattomuutensa säilyttämiseksi selvittäjän ei tule tehdä velallisyrittäjän kanssa oikeustoimia. Sen sijaan selvittäjä voi hoitaa velallisyrittäjän sellaisia oikeudellisia asioita, joilla on välitön ja kiinteä liityntä saneerausmenettelyyn ja saneerausohjelman laatimiseen. Velallisen ja yrityksen lähipiirin oikeudellisten asioiden hoidosta selvittäjän tulee pidättäytyä. Sen sijaan välittömästi ja kiinteästi saneeraukseen liittyvät hallinto- ja muut toimet selvittäjä voi yrityksen puolesta hoitaa.

Saneerausmenettelyn alettua selvittäjän ei tule edustaa yksittäistä velkojaa missään velallisyrittäjään liittyvässä asiassa.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, selvittäjä on esteellinen pesänhoitajaksi.

10 Maksukyvyttömyysasetuksesta johtuvat velvoitteet

10.1 Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleenlaadittu asetus (EU) 2015/848 maksukyvyttömyysmenettelyistä (jäljempänä maksukyvyttömyysasetus tai MKA) koskee myös yrityssaneerausmenettelyitä ja sitä sovelletaan kaikkiin muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin paitsi Tanskaan. Maksukyvyttömyysasetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta joltakin osin maksukyvyttömyysasetus on edellyttänyt kansallista lainsäädäntöä.

Maksukyvyttömyysasetuksesta johtuvia selvittäjän oikeuksia ja velvollisuuksia ovat mm. :

- velvollisuus huolehtia tietojen antamisesta ulkomaisille velkojille IV luvun mukaisesti (ks. jakso 10 .2);
- päämenettelyn selvittäjän oikeus antaa paikallisille velkojille sitoumus sekundäärimenettelyn välttämiseksi (36 artikla);
- päämenettelyn selvittäjän oikeus hakea sekundäärimenettelyn aloittamista (37 artikla);
- päämenettelyn selvittäjän oikeus hakea, muun tyyppisen kuin alun perin pyydetyn maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista (38 artiklan 4 kohta);
- päämenettelyn selvittäjän oikeus hakea muutosta sekundäärimenettelyn aloittamispäätökseen siinä jäsenvaltiossa, jossa sekundäärimenettely on aloitettu (39 artikla);
- päämenettelyn selvittäjän oikeus osallistua sekundäärimenettelyn ja sekundäärimenettelyn selvittäjän oikeus osallistua päämenettelyn velkojainkokouksiin (45 artiklan 3 kohta);
- velvollisuus huolehtia 41 ja 43 artiklojen mukaisista yhteistyö- ja kommunikointivelvoitteista pää- ja sekundäärimenettelyjen selvittäjien välillä ja tuomioistuinten ja selvittäjien välillä;
- päämenettelyn selvittäjän oikeus pyytää sekundäärimenettelyn omaisuuden rahaksimuuton keskeyttämistä (46 artikla);

- päämenettelyn selvittäjän oikeus hakea sekundäärimenettelyn muuntamisesta muun tyyppiseksi maksukyvyttömyysmenettelyksi (51 artikla);
- velvollisuus huolehtia maksukyvyttömyysasetuksen V luvussa säädetyistä samaan yritysryhmään kuuluvien yhtiöiden maksukyvyttömyysmenettelyitä koskevista velvoitteista (ks. jakso 10.3).

10.2 Tietojen antaminen ulkomaisille velkojille ja saatavien ilmoittaminen

Maksukyvyttömyysasetuksen 2 artiklan 12 kohdan mukaan ulkomaisella velkojalla tarkoitetaan velkojaa, jolla on vakinainen asuinpaikka, kotipaikka tai sääntömääräinen kotipaikka muussa jäsenvaltiossa kuin menettelyn aloitusvaltiossa, mukaan lukien jäsenvaltioiden veroviranomaiset ja sosiaaliturvaviranomaiset.

Kun yrityssaneerausmenettely on alkanut Suomessa, selvittäjän on YSL 71.3 §:n ja maksukyvyttömyysasetuksen 54 artiklan 1 kohdan mukaan viipymättä toimitettava tästä ilmoitus tunnetuille ulkomaisille velkojille. Maksukyvyttömyysasetuksen 54 artiklan 2 kohdassa luetellaan velkojille ilmoitettavat tiedot. Selvittäjän on käytettävä vakiolomaketta "Ilmoitus maksukyvyttömyysmenettelystä".

Ilmoitukseen on sisällyttävä myös jäljennös 55 artiklassa tarkoitetusta vakiolomakkeesta "Saatavien ilmoittaminen" tai tieto siitä, missä lomake on saatavilla.

Ulkomaiset velkojat voivat ilmoittaa saatavansa vakiolomakkeella. Saatavien ilmoittamisessa vakiolomakkeen käyttäminen ei ole pakollista (55 artiklan 1 kohta). Velkoja voi ilmoittaa saatavansa millä tahansa unionin toimielinten virallisella kielellä, mutta velkojaa voidaan vaatia toimittamaan käännös ilmoituksesta menettelyn aloitusvaltion virallisella kielellä tai jollakin sen virallisista kielistä tai kielellä, jonka tämä valtio on hyväksynyt. Suomessa ilmoitus vaatimuksista voidaan tehdä suomen, ruotsin tai englannin kielellä. Jos ilmoitus on tehty jollakin muulla kielellä, selvittäjän on pyydettävä velkojaa toimittamaan ilmoituksestaan tarpeellisin osin käännös jollekin näistä kielistä (YSL 71.4 §). Jos velkoja ei pyynnöstä huolimatta toimita käännöstä ja velkojan vaatimuksen sisältö jää siten

epäselväksi, selvittäjällä ei ole velvollisuutta käännättää ilmoitusta eikä ottaa sitä huomioon.

Komission laatimat lomakkeet selvittäjälle ja velkojalle löytyvät eri kielillä internetistä osoitteesta: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-fi.do?init=true

Tuomioistuin asettaa määräpäivän, johon mennessä velkojien on kirjallisesti ilmoitettava vaatimuksensa, mikäli ne poikkeavat velallisen ilmoittamasta (YSL 71.1 §:n 3 kohta). Maksukyvyttömyysasetuksen 55 artiklan 6 kohdan mukaan ulkomaisen velkojan osalta määräajan saatavan ilmoittamiselle on oltava vähintään 30 päivää siitä, kun tieto maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta julkaistiin menettelyn aloitusvaltion maksukyvyttömyysrekisterissä.

Maksukyvyttömyysasetuksen 55 artiklan 7 kohdan mukaan velkojalle on annettava mahdollisuus esittää lisätodisteita saatavan olemassaolosta ja määrästä, jos saatavasta on epäilyksiä (55 artiklan 7 kohta).

Muille kuin maksukyvyttömyysasetuksen soveltamispiiriin kuuluville ulkomaisille velkojille ilmoituksen saatavien ilmoittamisesta voi tehdä parhaiten sopivalla tavalla, esimerkiksi käyttämällä asetuksen mukaista lomaketta.

10.3 Yritysryhmän jäsenten maksukyvyttömyysmenettelyt

Maksukyvyttömyysasetuksen V luvussa säädetään samaan yritysryhmään kuuluvien yhtiöiden maksukyvyttömyysmenettelyistä. Säännökset voivat tulla sovellettavaksi silloin, kun useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa on aloitettu saman yritysryhmän eri yhtiöitä koskevia menettelyitä.

Asetuksessa säädetään yhteistyö- ja kommunikointivelvoitteista selvittäjien välillä (56 artikla), tuomioistuinten välillä (57 artikla) ja selvittäjien ja tuomioistuinten välillä (58 artikla).

Selvittäjä voi, siinä määrin kuin se on asianmukaista menettelyjen tehokkaan hallinnoinnin helpottamiseksi, tulla kuulluksi saman ryhmän muuta jäsentä koskevassa menettelyssä, pyytää asetuksessa mainituin edellytyksin omaisuuden rahaksimuuttoon liittyvän toimenpiteen

keskeyttämistä saman ryhmän muuta jäsentä koskevassa menettelyssä ja hakea ryhmäkoordinointimenettelyn aloittamista (60 artiklan 1 kohta).

Ryhmäkoordinointimenettely ja omaisuuden rahaksimuuton keskeyttäminen asetetaan asetuksessa vaihtoehtoisiksi tavoiksi mahdollistaa yritysryhmän koordinoitu saneeraus.

Tuomioistuimen on selvittäjän pyynnöstä määrättävä omaisuuden rahaksimuuttoon liittyvä toimenpide kokonaan tai osittain keskeytetyksi, jos saneerausohjelma on esitetty ja sillä on riittävä onnistumismahdollisuus, keskeyttäminen on tarpeen, jotta voidaan varmistaa saneerausohjelman asianmukainen toteuttaminen ja saneerausohjelma olisi eduksi velkojille menettelyssä, jossa keskeyttämistä pyydetään (60 artiklan 1 ja 2 kohta). Tuomioistuimen on kuultava ennen keskeyttämisen määräämistä siihen menettelyyn määrättyä selvittäjää, jossa keskeyttämistä pyydetään. Keskeyttäminen voidaan määrätä enintään kolmeksi kuukaudeksi. Määräaikaa voidaan pidentää, mutta keskeyttämisen kokonaiskesto ei kuitenkaan saa ylittää kuutta kuukautta. Tuomioistuin voi lisäksi vaatia selvittäjää toteuttamaan kansallisen lainsäädännönnojjalla soveltuvat toimenpiteet velkojien intressien varmistamiseksi (60 artiklan 2 kohta). Selvittäjä päättää keskeyttämispyynnön tekemisestä. Selvittäjän tulisi kuitenkin ennen pyynnön tekemistä kuulla asiasta mahdollista velkojatoimikuntaa tai suurimpia velkojia sekä velallista.

Maksukyvyttömyysmenettelyyn määrätty pesänhoitaja /selvittäjä voi hakea ryhmäkoordinointimenettelyn aloittamista. Tuomioistuin päättää menettelyn aloittamisesta.

Selvittäjä päättää ryhmäkoordinointimenettelyyn osallistumisesta (YSL 8.1 § 7 kohta). Ennen päätöstä selvittäjän olisi kuitenkin suositeltavaa kuulla asiasta mahdollista velkojatoimikuntaa tai suurimpia velkojia sekä velallista.

Selvittäjä voi vastustaa hoitamansa saneerausmenettelyn sisällyttämistä ryhmäkoordinointimenettelyyn. Selvittäjän tulee toimia asiassa melko nopeasti, sillä ilmoituksen tekemiselle on säädetty 30 päivän määräaika. Määräaika alkaa siitä, kun selvittäjä on vastaanottanut ilmoituksen ryhmäkoordinointimenettelyn aloittamista koskevasta hakemuksesta. Jos menettelyyn osallistumisen vastustamista koskeva ilmoitus jää tekemättä, ryhmäkoordinointimenettelystä ja sen aiheuttamista kustannuksista ei

pääse enää irtautumaan. Sen sijaan menettelyyn voi myöhemmin liittyä mukaan.

Menettelyn vastustamislomake löytyy: https://e-justice.europa.eu/content_insolvency-447-fi.do?init=true

Selvittäjän tulee informoida tekemästään päätöksestä niitä tahoja, joita on ennen päätöstään kuullut.

11 Selvittäjän palkkio ja saneerauskustannukset

Asianajajajäsenet eivät ole osallistuneet osion 11 käsittelyyn neuvottelukunnassa ja puheenjohtajana on tältä osin toiminut käräjätuomari Hannele Piisi.

11.1 Kokonaiskustannusten alkuarvio

Selvittäjän on heti menettelyn alkuvaiheessa selvitettävä palkkioperusteensa ja arvioitava saneerausmenettelyn kokonaiskustannukset. Saneerausmenettelyn kokonaiskustannuksiin luetaan selvittäjän palkkio, kustannukset asiantuntijoiden käytöstä ja muut saneerauskustannukset.

Alkuarvio kokonaiskustannuksista on esitettävä velalliselle, velkojatoimikunnalle ja pyydettyä velkojalle. Jos myöhemmin näyttää siltä, että kustannukset ylittävät arvion, selvittäjän on esitettävä uusi arvio. Selvittäjän on ennen kustannuksiltaan merkittävien asiantuntijatoimeksiantojen antamista neuvoteltava asianosaisten kanssa (ks. edellä jaksot 3.3 ja 7.3).

11.2 Selvittäjän palkkio

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään palkkio, joka maksetaan velallisen varoista.

Jos selvittäjä on määrätty YSL 82 a §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun velkojen yhteisen lausuman johdosta, mainitut velkojat vastaavat selvittäjän palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta (YSL

87.6 §). Tämä tulee kysymykseen vain siinä harvinaisessa tapauksessa, että saneerausmenettelyn alussa ei ole määrätty selvittäjää eikä kieltoja, ja yli puolet tunnetuista velkojista, jotka edustavat yli puolta tunnettujen velkojien saatavien kokonaismäärästä, vaativat selvittäjän määräämistä yhteisellä lausumalla.

Palkkio määrätään tehdyn työn perusteella. Palkkion on oltava kohtuullinen.

Palkkion kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon velallisyriksen arvo menettelyn alkaessa, tehtävän vaikeus ja sen vaatimien toimenpiteiden laajuus, selvittäjän työn tulokset sekä muut seikat (YSL 87.1 §). Yrityksen arvoa määriteltäessä Helsingin hovioikeus on ratkaisussaan 17.1.2017 nro 48 antanut painoarvoa velallisyriksen tasearvolle, liikevaihdolle ja työntekijöiden määrälle.

Tehtävän vaikeuteen ja laajuuteen voivat vaikuttaa useat eri tehtävän erityispiirteet, kuten esimerkiksi velkojien ja velkojen lukumäärä, velkaselvityksen vaikeudet, onko velkojatoimikuntaa asetettu, velallisyriksen taloushallinnon laatu, omaisuuden selvittämiseen ja arvostamiseen liittyvät haasteet, sisältääkö saneerausohjelma muita toimenpiteitä kuin velkajärjestelyn, vaatiiko tehtävä erityisosaamista, toimipaikkojen lukumäärä, onko velallisyriksen osa konsernia, onko selvittäjän nostettava kanteita, osapuolten myötävaikutus, kansainväliset yhteydet sekä selvittäjän antama neuvonta ja tuki liiketoiminnan hoitamisessa ja liikesuhteiden ylläpitämisessä.

Selvittäjän työn tuloksen arviointiin voi vaikuttaa esimerkiksi se, onko selvittäjä toimillaan kyennyt antamaan yhtiölle lisäarvoa tai osaltaan edesauttanut kannattavan liiketoiminnan ylläpitämistä.

Tuntiveloituksen kohtuullisuuden arvioinnissa voidaan soveltuvin osin noudattaa samoja periaatteita kuin arvioitaessa oikeudenkäyntikulujen kohtuullista määrää. Tämä tarkoittaa muun ohella sitä, että palkkiveloituksen tulisi sekä tunnilta veloitettavan rahamäärän että toimenpiteen vaatiman tuntimäärän osalta vastata kulloisenkin toimenpiteen vaatimaa työn laatua ja määrää (HE 107/1998).

Menettelyn alussa ilmoitetulla veloituspäätöksellä laskettua kokonaispalkkiota voidaan perustellusta syystä tapauskohtaisesti korottaa

tai alentaa. Korottavina tai alentavina tekijöinä voidaan pitää esimerkiksi sitä, onko tehtävä osoittautunut ennakoitua vaativammaksi tai helpommaksi, miten selvittäjä on noudattanut hyvää yrityssaneeraustapaa tai onko selvittäjä onnistunut tehtävässään erityisen hyvin vai onko hänen työnsä ollut tehotonta. Huomioon tulee ottaa myös se, onko selvittäjän tehtävissä tarvittu erityistä asiantuntemusta vai onko veloitus selvittäjän osoittamaan taitoon ja kykyyn nähden liian korkea.

Selvittäjän vaatimuksesta palkkiota voidaan maksaa osasuorituksina tehtävän edetessä, jos sitä on tehtävän kesto, työn määrä ja muut seikat huomioon ottaen pidettävä kohtuullisena (YSL 87.1 §). Esimerkiksi perusselvityksen laatimisen jälkeen osasuorituksen maksaminen voi olla tarkoituksenmukaista. Palkkion osasuoritukset on kuitenkin vahvistettava velkojatoimikunnassa tai tuomioistuimessa (YSL 87.4 §).

11.3 Saneerauskustannukset

Selvittäjällä on oikeus saada velallisen varoista korvaus hänelle aiheutuneista, tehtävän hoitamisen kannalta tarpeellisista kustannuksista. Näitä voivat olla esimerkiksi postitus- ja kopiointikulut tai asiantuntijapalkkiot. Selvittäjän vaatimuksesta korvausta on suoritettava ennakoita tai ennen tehtävän päättymistä, jos sitä on aiheutuneiden kustannusten määrä huomioon ottaen pidettävä perusteltuna (YSL 87.2 §). Jos kysymyksessä on merkittävä kuluerä, selvittäjällä on oikeus saada suoritus ennen kustannusten vahvistamista velkojatoimikunnassa tai tuomioistuimessa.

Käytännössä velallinen maksaa asiantuntijapalkkiot suoraan asiantuntijalle.

11.4 Laskutuskäytäntö

Selvittäjän on esitettävä laskussaan toimenpiteet siten, että siitä voi muodostaa kokonaiskäsityksen kaikista saneerausmenettelyn kustannuksista. Laskusta tulee ilmetä, mikä on selvittäjän ja hänen avustajiensa käyttämä tuntiveloitus. Selvittäjän on lisäksi ilmoitettava riittävällä tarkkuudella tehdyt toimenpiteet, niiden tekijä, hinta ja käytetty aika. Myös erillistoimenpiteistä (kuten esimerkiksi oikeudenkäynnit, omaisuuden realisointi ja yrityskauppaneuvottelut) on esitettävä erillinen eritelty lasku. Jos selvittäjiä on useampia kuin yksi, heidän on esitettävä

vaatimuksensa samanaikaisesti, jollei ole erityistä syytä menetellä toisin (YSL 87.3 §).

Siinä tapauksessa, että kysymyksessä on laaja yrityssaneeraus, joka edellyttää paljon selvittäjän toimenpiteitä, selvittäjän on heti saneeraustoimeksiannon alusta pyrittävä ryhmittelemään palkkiolaskuun/palkkiolaskuihin tulevat toimenpiteet niin, että laskutus on mahdollisimman läpinäkyvää ja velallinen ja velkojat voivat muodostaa käsityksen siitä, paljonko eri tehtäväkokonaisuuksiin on käytetty aikaa. Ryhmittely voidaan tehdä esimerkiksi saneerausmenettelyn luontaisten vaiheiden perusteella (esimerkiksi perusselvitykseen saakka, siitä ohjelmaehdotukseen ja sen jälkeiset toimet).

Käytännössä selvittäjä ja velallinen sopivat usein ennakkolaskutuksesta. Tällä tavoin velallisen maksettavaksi ei tule suurta laskua kerralla, ja selvittäjät saavat korvauksen työstään kohtuullisessa ajassa ja ilman kohtuutonta luottotappioriskiä. Ensimmäinen ennakkolasku lähetetään usein heti menettelyn alettua ja toinen viimeistään perusselvityksen valmistuttua.

Toinen tavanomainen laskutuskäytäntö on se, että selvittäjä laskuttaa velallista tehdyistä toimenpiteistä säännöllisesti, esimerkiksi kuukausittain.

Ennakkolaskut ja vahvistettava palkkio tulee täsmätä menettelyn lopussa. Mikäli selvittäjä on saanut ennakoita yli vahvistetun palkkion määrän, selvittäjä on velvollinen palauttamaan ylimenevän osuuden.

Selvittäjän on velkojan pyynnöstä toimitettava tälle velallisen maksettavaksi esitettävät palkkiolaskut, mukaan lukien ennakkolaskut. Velkojan tai velallisen pyynnöstä tälle on toimitettava myös eritelty vedoslasku senhetkisestä selvittäjän palkkion laskutustilanteesta. Laskuja ei tarvitse toimittaa velkojalle, mikäli laskuista on pääteltävissä salassa pidettäviä tietoja, tai muusta perustellusta syystä.

11.5 Selvittäjän palkkion ja kustannusten korvauksen määrän vahvistaminen

Palkkion ja kustannusten korvauksen määrän vahvistaa velkojatoimikunta taikka, jos sellaista ei ole, tuomioistuin. Tuomioistuin ratkaisee palkkiota tai korvausta koskevan asian myös, jos selvittäjä, velallinen tai velkoja haluaa

moittia velkojatoimikunnan päätöstä. Vaatimus on pantava vireille 14 päivän kuluessa siitä, kun hän sai tiedon velkojatoimikunnan päätöksestä, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun päätös tehtiin (YSL 87.4 §).

Jollei velkojatoimikuntaa ole, selvittäjän on suositeltavaa jo äänestyskehotuksen tiedoksiannon yhteydessä varata velkojille ja velalliselle tilaisuus lausua selvittäjän palkkiosta ja kustannusten korvauksesta. Myöhempien toimenpiteiden palkkiomäärä on mahdollista tällöin arvioida. Jollei äänestystä toimiteta, selvittäjän on muulla tavalla varattava velkojille tilaisuus lausua palkkiosta ja korvauksesta. Lausumapyyntöön on liitettävä eritelty lasku. Tuomioistuimien voi määrätä toisenlaisesta menettelytavasta.

12 Salassapitovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen

12.1 Yleistä

Saneerausmenettelyssä selvittäjän ja muiden asiaan osallisten tietoon tulee usein velallista koskevia salassa pidettäviä tietoja. Saneerausmenettelyssä saatujen tietojen käyttöä koskevia rajoituksia on paitsi YSL:ssä myös muualla lainsäädännössä kuten rikoslaisissa (RL, 19.12.1889), laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki, 621/1999), oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (OikJulkL, 370/2007) sekä verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa (1346/1999). Rajoituksia voi seurata myös oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetusta laista (381/2007). Tavallisimmin on kyse velallisen yrityssalaisuuksia koskevista tiedoista. Yrityssalaisuudella tarkoitetaan velallisen liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle. Yrityssalaisuuksien lisäksi salassa pidettäviä voivat olla esimerkiksi arkaluonteiset henkilöä koskevat tiedot.

12.2 YSL:ssa säädetty salassapitovelvollisuus

YSL 14 §:ssä säädetty salassapitovelvollisuus koskee selvittäjää, velkojatoimikunnan jäsentä, velkojaa, näiden palveluksessa olevaa henkilöä taikka näiden tahojen käyttämää avustajaa tai asiantuntijaa. Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvat velallisen taloudellista asemaa, liikesuhteita tai yrityssalaisuuksia koskevat seikat, jotka asianomainen on menettelyn yhteydessä saanut tietoonsa. Salassapitovelvollisuus käsittää siten myös muita kuin yrityssalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta velalliselle aiheutuneen vahingon korvaamisesta säädetään YSL 95 §:ssä. Saneerausmenettelyssä tietoon saadun yrityssalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen ja käyttäminen voi olla rangaistavaa RL 30 luvun 5 §:n nojalla yrityssalaisuuden rikkomisena taikka RL 38 luvun 1 tai 2 §:n nojalla salassapitorikoksena tai -rikkomuksena.

12.3 Kosti-asianhallintajärjestelmään merkittyjen tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Kosti-lain 6 §:n mukaan selvittäjällä on pääsy niihin asianhallintajärjestelmän tietoihin, jotka liittyvät siihen yrityssaneerausasiaan, johon hänet on määrätty selvittäjäksi. Velkojalla ja velallisella on pääsy asianhallintajärjestelmään tallennettuihin asianomaista yrityssaneerausta koskeviin tietoihin siltä osin kuin heillä on muun lain nojalla oikeus tiedonsaantiin.

Kosti-lain 3 §:n mukaan konkurssiasiamies myöntää selvittäjälle käyttöoikeuden asianhallintajärjestelmään. Käyttöoikeus järjestelmään voidaan myöntää myös automaattisesti maksukyvyttömyysrekisteristä sähköisesti välittyvän tiedon pohjalta. Selvittäjä myöntää velkojille ja velalliselle käyttöoikeuden asianhallintajärjestelmään.

Kosti -lain 1 §:n mukaan asianhallintajärjestelmä jakaantuu kahteen osaan. Sen ensimmäisen osan tarkoituksena on välittää konkurssiasiamiehelle tietoa konkurssihallinnon ja saneerausmenettelyn valvomiseksi. Asianhallintajärjestelmän toisen osan tarkoituksena on, että konkurssiasian pesänhoitaja tai saneerausmenettelyn selvittäjä voi toimittaa järjestelmän välityksellä tietoa konkurssi- tai yrityssaneerausasian velkojille ja velalliselle ja velkojat pesänhoitajalle tai selvittäjälle.

Tällä hetkellä kehittämisvaiheessa oleva asianhallintajärjestelmä toimii siten, että kaikki tiedot, joita ei ole tallennettu yksityisiksi asiakirjoiksi tulevat konkurssiasiamiehen, selvittäjän, ja niiden asianosaisten saataville, joille selvittäjä on myöntänyt Kosti-käyttöoikeuden. Näiden tietojen julkisuuteen ja luovuttamiseen sovelletaan julkisuuslakia, eli tietojen luovuttaminen perustuu konkurssiasiamiehen tapauskohtaiseen julkisuuslakiin perustuvaan harkintaan.

Siinä tapauksessa, että selvittäjä tai velkoja on tallentanut tiedon yksityiseksi asiakirjaksi, tieto tulee selvittäjän ja asianhallintajärjestelmän käyttöoikeuden saaneiden velkojien saataville. Tällöin tietoa ei katsota toimitetuksi konkurssiasiamiehelle.

12.4 Oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuutta koskevat säännökset

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007, jäljempänä OikJulkL) on ensisijainen julkisuuslakiin nähden, mutta toissijainen erityislakeihin nähden, jos niissä on nimenomaan oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia säännöksiä (esimerkiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettu laki). Julkisuuslaki on täydentävä ja sitä sovelletaan, jos OikJulkL:ssa ei toisin säädetä.

Tuomioistuimelle toimitettu oikeudenkäyntiasiakirja tulee pääsäännön mukaan julkiseksi, kun asiaa käsittelevä tuomioistuin on sen saanut. Asiakirja voi kuitenkin olla salassa pidettävä joko suoraan lain nojalla tai tuomioistuimen määräyksestä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos asiakirja ei ole suoraan lain nojalla salassa pidettävä tai tuomioistuin ei ole määrännyt asiakirjaa pidettäväksi salassa, kenellä tahansa on oikeus saada siitä tietoja. Salassapitomääräyksen tuomioistuin voi tietyin edellytyksin antaa asianosaisen pyynnöstä tai erityisestä syystä.

Suoraan lain nojalla salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään, terveydentilaan, vammaisuuteen tai sosiaalihooltoon liittyvistä seikoista (OikJulkL 9.1 § 2 k).

OikJulkL:n mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja liikesalaisuuksista, eivät ole suoraan lain nojalla salassa pidettäviä, vaan niiden osalta

tuomioistuin voi antaa salassapitomääräyksen. Yleensä salassapitomääräys edellyttää asianosaisen esittämää pyyntöä. Riittävä edellytys salassapitomääräyksen antamiselle ei ole se, että oikeudenkäyntiasiakirja sisältää laissa salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja, vaan lisäksi merkitystä on sillä, millaisia haitallisia vaikutuksia tiedon julkiseksi tulemisella olisi. Lain esitöiden mukaan salassapitokynnystä ei ole tarkoitettu tältä osin erityisen korkeaksi, sillä tiedon kuuluminen liike- ja ammattisalaisuuden käsitteen piiriin on yleensä jo sellaisenaan indisio siitä, että tiedon tuleminen julkiseksi aiheuttaisi merkittävää, yleensä taloudellista, haittaa tai vahinkoa liikkeen- tai ammatinharjoittajalle (HE 13/2006). Vaikka asiakirjat määrättäisiin pidettäväksi salassa, ne ovat asianosaisjulkisia. Niinpä velkojilla on oikeus saada tietoja saneerausmenettelyä koskevista oikeudenkäyntiasiakirjoista.

Jos saneerausohjelmaan tai muuhun oikeudenkäyntiasiakirjaan sisältyy liike- tai ammattisalaisuuksia, selvittäjän on esitettävä tuomioistuimelle pyyntö asiakirjojen määräämisestä pidettäväksi salassa. Salassapitotarpeesta tulee neuvotella velallisen kanssa. Pyyntö on perusteltava ja siihen tulee sisältyä aika, johon saakka asiakirjat on tarpeen pitää salassa. Jos asiassa toimitetaan suullinen käsittely, selvittäjän on tarvittaessa pyydettävä asian käsittelyä suljetuin ovin. OikJulkL:n mukaan oikeudenkäyntiasiakirjojen salassa pitäminen ei johda automaattisesti suljetun käsittelyn pitämiseen.

12.5 Muu lainsäädäntö

Muussa lainsäädännössä on salassapitoa koskevia säännöksiä, jotka selvittäjän tulee ottaa huomioon. Saneerausmenettelyn kannalta merkittäviä säännöksiä on verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa. Sen mukaan verotusasiakirjat ovat salassa pidettäviä siltä osin kuin ei ole toisin säädetty. Keskeisiä säännöksiä on lain 5 §:ssä, jonka mukaan verovuotta seuraavan marraskuun alusta ovat julkisia tiedot muun muassa verotettavasta tulosta ja varallisuudesta.

Velallisella voi olla vireillä tai menettelyn aikana voi tulla vireille asioita hallintotuomioistuimissa. Näiden oikeudenkäyntiasioiden julkisuuteen sovelletaan lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007)

12.6 Salassapitovelvollisuudesta muistuttaminen

Edellä jaksoissa 4.2 ja 4.3 on käsitelty sitä, mitä tietoja selvittäjän tulisi antaa velkojille ja velkojatoimikunnan jäsenille. Jos velkojille tai velkojatoimikunnan jäsenille annettaviin tietoihin sisältyy salassa pidettäviä tietoja, selvittäjän tulee muistuttaa tiedon vastaanottajaa salassapitovelvollisuudesta sekä salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädetystä vahingonkorvausvelvollisuudesta ja rangaistusvastuusta.

Selvittäjän on liitettävä perusselvitykseen, saneerausohjelmaehdotukseen, mahdolliseen erityistarkastuskertomukseen ja tarvittaessa muihinkin asiakirjoihin maininta salassapitovelvollisuudesta ja sen rikkomisen seurauksista.

Salassapitolauseke voi olla seuraavan sisältöinen:

Tämä asiakirja sisältää salassa pidettäviä tietoja, joiden osalta yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993, jälj. YSL) 14 § ja 95 § säätävät seuraavaa:

”Selvittäjä, velkojatoimikunnan jäsen tai velkoja, näiden palveluksessa oleva henkilö taikka näiden käyttämä avustaja tai asiantuntija ei saa luvatta ilmaista eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen velallisen taloudellista asemaa, liikesuhteita taikka liikesalaisuutta koskevia seikkoja, jotka hän on menettelyn yhteydessä saanut tietoonsa.” (YSL 14 §)

”Se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on velvollinen korvaamaan velalliselle tämän vuoksi aiheutuneen vahingon.” (YSL 95 §)

Salassapitovelvollisuuden rikkominen voi myös olla rangaistavaa esimerkiksi yrityssalaisuuden rikkomista tai salassapitorikoksia ja -rikkomuksia koskevien rikoslain säännösten nojalla (ks. rikoslaki 30:5 ja 38:1 ja 2).

12.7 Velkojatoimikunnan ja velkojan tietojensaantioikeus

Velkojatoimikunnalla ja sen jäsenillä on tehtäviensä hoitamiseksi oikeus saada tarpeellisessa laajuudessa selvittäjältä tietoja 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuista seikoista (YSL 10 § 3).

Selvittäjän on säännöllisesti ja aina kun tarvetta ilmenee tiedotettava seuranta-, valvonta- ja tarkastustehtäväänsä liittyvistä toimistaan ja havainnoistaan velkojatoimikunnalle tai velkojille sekä neuvoteltava näiden kanssa etukäteen merkittävistä päätöksistä (YSL 11§).

Saneerausohjelmaa laatiessaan selvittäjän on neuvoteltava ainakin velallisen ja velkojatoimikunnan kanssa sekä tarpeen mukaan velkojien ja saneerausmenettelyä hakeneen todennäköisen velkojan kanssa (YSL 40.2).

Jos joku asiaan osallisista aikoo käyttää oikeuttaan oman saneerausohjelman laatimiseen, hänellä on oikeus saada selvittäjältä erikseenkin ehdotuksen laatimista varten tarpeelliset tiedot (ks. YSL 40.4 §).

Selvittäjä voi rajoittaa informoitavien velkojien piiriä pyytämällä velkojia, jotka haluavat tietoja menettelyn kulusta ja velallisen toiminnasta, ilmoittamaan hänelle siitä. Selvittäjä voi myös sopia velkojien kanssa, keiden kanssa hän käy neuvottelut velallisen toimintaan ja menettelyn kulkuun liittyvistä kysymyksistä.

Selvittäjä voi jättää antamatta tietoja velkojalle asiasta, jonka käsittelyyn velkoja ei YSL 12 §:n esteellisyyssäännöksen perusteella saisi osallistua, jos se käsiteltäisiin velkojatoimikunnassa.

Saneerauksen onnistuminen edellyttää luottamuksellistenkin tietojen jakamista asianosaisten kesken ja keskinäistä luottamusta. Tietojenvaihdon pitää aikaansaada velkojien luottamus tervehdyttämiskelpoiseen yritystoimintaan ja vahvistamiskelpoiseen saneerausohjelmaan. Toisaalta kysymyksessä on toimiva yritys, jota koskevien tietojen julkitulo voi aiheuttaa taloudellista vahinkoa. Liiallista tietojen jakamista on tästä syystä vältettävä. Selvittäjällä on laaja harkintavalta sen suhteen, miten turvata riittävä, muttei liiallinen tietojenvaihto.

Asioiden luottamuksellisen käsittelyn turvaaminen voi edellyttää velkojatoimikunnan asettamista. Velkojatoimikunta päättää miltä osin velkojatoimikunnan asiakirjat tai tiedot velkojatoimikunnassa käsitellyistä asioista luovutetaan muille velkojille tai velalliselle.

12.8 Tiedottaminen

Selvittäjä voi keskustella tuomioistuimen kanssa asiakirjojen julkisuudesta ja muista salassapito- ja tiedottamisperiaatteista sekä -käytännöistä. Lähtökohtana on, että selvittäjä tiedottaa omalla vastuualueellaan olevista asioista. Selvittäjä ei saa julkisuudessa ennakoida tuomioistuimen ratkaisuja.

Sellaisista yrityssaneerauksista, joihin kohdistuu julkista mielenkiintoa, voi olla aiheellista antaa tietoa tiedotusvälineille. Tarvittaessa on myös kiinnitettävä huomiota arvopaperimarkkinoita koskeviin tiedonanto- ja sisäpiirisäännöksiin. Lisäksi voi olla tarkoituksenmukaista tiedottaa velallisen sidosryhmille saneerausmenettelyn alkamisesta. Selvittäjän, velallisen ja velkojatoimikunnan/velkojien on syytä yhdessä etukäteen sopia tiedottamisesta.

13 Selvittäjän tehtävän päättyminen

Saneerausmenettelyn lakattua joko saneerausohjelman vahvistamisen tai muun syyn vuoksi selvittäjän tehtävä jatkuu enää vain siinä laajuudessa kuin on tarpeen menettelyn lakkaamiseen liittyvien tiedoksiantojen ja ilmoitusten tekemiseksi sekä YSL 8 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdissa tarkoitettujen tehtävien loppuun saattamiseksi.

Selvittäjän on annettava saneerausohjelman vahvistamispäätös tai päätös menettelyn lakkaamisesta muun syyn vuoksi tiedoksi asiaan osallisille. Muut saneerausmenettelyn lakkaamisesta tehtävät ilmoitukset tuomioistuim voi antaa selvittäjän tehtäväksi riippumatta siitä, onko lakkaamisen syy saneerausohjelman vahvistaminen tai muu syy (YSA 5 ja 7 §).

Selvittäjän vireille panemat takaisinsaanti- ja muut oikeudenkäynnit saattavat olla vielä vireillä silloin, kun saneerausohjelma vahvistetaan. Lisäksi selvittäjä on voinut käyttää velallisen puhevaltaa oikeudenkäynnissä, joka on ollut vireillä saneerausmenettelyn alkaessa. Näiden osalta selvittäjän tehtävät jatkuvat (YSL 8.1 § 4 k).

Jos saneerausohjelman vahvistamista koskevaan päätökseen on haettu muutosta, selvittäjälle voi edelleen tulla tehtäviä saneerausohjelmaehdotuksen laatimisen osalta. Näitä tehtäviä voi tulla siihen saakka, kunnes saneerausohjelma on lainvoimaisesti vahvistettu (YSL 8.1 § 5 k).

Helsingissä 8.6.2022

Kari Jaatinen
puheenjohtaja

Marina Vatanen
sihteeri

Liitteet

Alkuneuvottelun muistiopohja

Äänestyslausuma